

బౌద్ధ మహాకవి

వి ర చి త

చుండి శతకము

(తాత్పర్య సహితము)

పల్లిపర్వ

శుభనవిజయం పల్లికేశవస్వ

“సౌందర్యలహరి”

కల్పవారి వీధి, గవర్నరుజేజు

విజయవాడ - 520 002.

ప్రతులు

శ్రావణపూర్ణిమ

25-9-1991

వెల : 40.00

ప్రతులకు :

జి. వి. హరనాథ్ B.Com

కప్పావారి వీధి, గవర్నరుపేట

విజయవాడ-2.

మద్రాసు :

మాస్టర్ ప్రింటింగ్ ప్రెస్,

మాచవరం. విజయవాడ-520 00

శ్రీ బబ్బేపల్లి రాధాకృష్ణ మూర్తి

ఆడిటర్

సౌ జన్మ ము తో

ఉ పో దా త ము

ప్రాచీన సంస్కృత మహాకవులలో బాణుడు, మయూరుడు అగ్రగణ్యులు. వారిలో బాణుడు 'కాదంబరి' యను మహాగ్రంథమును వచన రూపముగా రచించెను అతడు చేయని కల్పన, త్రొక్కని త్రోవ లేకపోవుటచే, 'బాణోచ్ఛిష్ట మిదంజగత్' అని లోకములో వాడుకై నది. అట్టి బాణుడు మయూరునివలె వ్రాయదలచినాడన్నచో, మయూరు డెంతటివాడై యుండునో!

మయూరుడు రచించిన పెద్ద గ్రంథము లేవియు కనబడవు. 'సూర్యశతకము' నూరుశ్లోకముల శతకమును మాత్రము చెప్పెను. దానివలె సుందవలెనని బాణుడు చండీశతకమున వ్రాసెను.

ఆ రెండు శతకములను గురించి విచారించుటకుమందు ఆ శతకము లే సందర్భములలో రచించబడెనో, విశేషించి సూర్యశతక మెందుకు వ్రాయబడవలసి వచ్చెనో తెలుసుకొనవలసి యున్నది.

ఈ విషయములో, లోకములోనున్న కథలు గాథలుతప్ప వేరే యాధారములు లేవు. బాణుడు మయూరుడు బావమరదులు. మయూరిని చెల్లెలిని బాణుడి కిచ్చినట్లు యొక వాడుక. మయూరిని కూతురినిబాణున కిచ్చినట్లు మరేయొక వాడుక వున్నది. ఒకనాడు బాణుడు, ఆయన భార్య యేకాంత మందుండగా, మయూరుడు హఠాత్తుగా ప్రవేశించి రసభంగము చేసెనని యొక కథ. రెండవది. బాణుని భార్యకు బాణునిపై ఎందుకో కోపమువచ్చెను. ఎంత బ్రతిమాలినను శాంతింపలేదు. రాత్రియంతయు అనునయించినను వినదయ్యెను. అంతట బాణుడు—

గత ప్రాయా రాత్రి: కృతనుశశీ శీర్మత ఇవ

ప్రదీపోయం నిద్రావశముపగతో ఘోర్ణిత ఇవ

ప్రణామాంతో మానస్త్యజసి న తథాపి కుర్ధ మహా.

అని మూడుపాదములు చెప్పి యాలోచించుచుండగా, మయూరుడు.

“కుచప్రత్యానత్యా హృదయమపి తే చండి కఠినమ్”

అని నాల్గవపాదము నందించెను. ఇదియొక కోపకారణము. ‘చండి’ యన్నమాటకు పేరొక కథ చెప్పెదరు. బాణు డీ నాల్గవపాదమును పూరించి, ‘చండి’ యనుటకు మారుగా ‘సుక్రు’ యనెను. అమిత కోపము కలిగియుండుటచేతను, మీదుమిక్కిలి, కోళ్ళపైబడిన బాణుని తన్నినందునను, ‘సుక్రు’ అనుపదము బాగుండలేదని, ‘చండి’ యని మయూరుడు మార్చెనని, దీనివల్లను ఆమెకు కోపము వచ్చెనట.

మూడవకథ :- మయూరు డొకనాడు ప్రొద్దుననే లేచి, ‘నిర్మాతి ప్రియమంది రాత్ రతివతే స్సాక్షిజ్ఞయశ్రీ రివ’ యన్నట్లు, ప్రియుమందిరమునుండి వచ్చుచున్న ఒక సుందరిని చూచెను. చూచి, ఆమె సౌందర్యమును, ఆమెయన్న స్థితిని ఎనిమిది శ్లోకములలో వర్ణించెను. ఆ యెనిమిది శ్లోకములకు మయూరాష్టకమని పేరు. చిర కాలము దేశాంతరగతు డైనందుననో, మరి యేకారణముచేతనో, ఆ సుందరి బాణుని భార్యయని గుర్తించలేదు. తన నట్లు శృంగారభంగితో వర్ణించినందుల కామెకు మయూరునిపై యాగ్రహము కలిగెను. కారణ మేదైనను కోపము వచ్చుట మాత్రము నిజము. కోపగించి, “కుష్టురోగివికమ్ము” అని శపించెను, ‘ఆరోగ్యం భాస్కరాదిచ్చేత్’ అని రొగనివారణకు సూర్యశతకమును చెప్పెను. మరియొక గాథనుబట్టి మయూరుడు రాజదర్శనమునకు వెళ్ళినట్లును, కుష్టువాడగుటచేదర్శనము లభించలేదనియు, అంతట నూరుత్రాళ్ళతో ఉట్టి నొకదానిని కట్టి, అందులో కూర్చొని, క్రింద మంటనుచేసి, ఒక్కొక్క శ్లోకము చెప్పి, ఒక్కొక్క త్రాటిని కోసెననియు, నూరుశ్లోకములు అయిన తరువాత సూర్యుడు ప్రత్యక్షమైనట్లును, సూర్యుని యనుగ్రహముచే నీరోగుడైనట్లును కలదు.

సూర్యశతకమునుచూచి, దానివలె మరియొక శతకమును రచించవలెనని

బాణునికి కుతూహల ముదయించెను. ఏ దేవత నుద్దేశించి చెప్పబయ్యాయను విషయములో వెదక నక్కరలేక, సూర్యశతక రచనకు కారణభూతురాలెవ్వరో, ఎవరు ఆగ్రహ పరవశముతో, అనునయవిముఖయై, పాదతాదనమును సైతముచేసి చండియని పిలువదగి యుండెనో, అట్టి తన భార్యవృత్తాంతమును మనసునందుంచుకొని, చండీశతకమును రచించెను. దేవిని స్తుతించి ఇల్లాలి అలుక మాన్పిన వాడయ్యెను.

సూర్యశతకము మనదేశములో ప్రచారములోనున్నది గాని, చండీశతకమున్నదనియే యెరుగరు. పండితులు సైత మెరుగరు. సూర్యశతకమును ఇటాలియను భాషలోనికి డాక్టర్ కార్లో పారన్ మైమర్ వ్రాసెను. వడ్డాది సుబ్బారాయుడు గారు, ఆకొండి వ్యాసమూర్తిగారు తెనుగులో వ్రాసిరి, శ్రీనాథుడు కాశీఖండములో 7, 8 శ్లోకములను సీనములుగా వ్రాసెను.

నా కీనడుమ కొలంబియా యూనివర్సిటీవారు ఇంగ్లీషులో ప్రచురించిన సంస్కృత గ్రంథము కాకతాళియముగా లభించెను. దానిలో సూర్యశతకము; చండీశతకము, రెంటియొక్క శ్లోకములు ఇంగ్లీషు అక్షరములలో వ్రాయబడి యుండెను. అంతియకాక మయూరాష్ట్రము మొదలైన మయూర శ్లోకము లున్నవి. సూర్య శతకమునకు యింగ్లీషులో తాత్పర్యము, చండీశతకమునకు ఆ భాషలోనే తాత్పర్యమును న్యూయార్కు సిటీకాలేజి లాటిన్ అధ్యాపకులు జార్జ్ పేన్ క్వెకెన్ బాస్ వ్రాసిరి. ఆ ఇంగ్లీషు చండీశతక శ్లోకములే నాకాధారము. ఆ తాత్పర్యమే తెలుగు తాత్పర్యమునకు మూలము. సూర్యశతకమునకు అర్థము.

సూర్యశతకమునకు పూర్వము శతకములున్నవో లేవో చెప్పలేము. ఒక్క విషయమును గురించి ఒక్క పద్యము చెప్పబయ్యే సామాన్యులకు కష్టము. అట్టిచో, ఒక విషయమును గురించి నూరుశ్లోకములు చెప్పబ ఎంత కష్టమో, కవికి యెంత శక్తి యుండవలెనో చెప్పనక్కరలేదు. కాని, రానురాను శతక రచన చాలా తేలిక

యైనది. ఒక్క విషయముమీద నూరుపద్యములు చెప్పటకు మారుగా, నూరు విషయములను ప్రస్తుతమో అప్రస్తుతమో, చెప్పి, చివరకు మకుటము తగిలించుట సరిపాటియైనది. సూర్యశతక ముట్టిదిగాదు. అది యాపూర్వమై యద్భుతమైన గ్రంథము. అట్టి నర్వాంగ సౌందర్యముగల రచన కనబడదు.

దీని రచనాపద్ధతి ఇట్లున్నది : ముందు ప్రభావర్ణనము (43 శ్లో), తరువాత సూర్యాశ్వవర్ణన (6 శ్లో), ఆపైన సారథియైన అనూరువర్ణన (12 శ్లో), ఆమీద రథవర్ణన (11 శ్లో), అంతట మండలవర్ణన (8 శ్లో), చివర రవివర్ణన (20 శ్లో). సూర్యోదయ మీక్రమము ననుసరించియేకదా యుండుట! అన్నియు స్రగ్ధర వృత్తములే. ప్రతిశ్లోకమునందును. అనుప్రాసలతో యమకముతో, చాల శ్లోకములలో శ్లేషతోను, నారికేళపాకముగా నుండును. కొన్ని శ్లోకములలో ఒక్క యక్షకము 20వి మించియుండును. అట్టివి యీ క్రింది శ్లోకములు.

6 శీర్షప్రూణాంఘ్రి	ఘ్రి
12 ప్రాచి	చ
33 భూత్వాజంభస్య	భ
36 గంధర్వై	ధ్య
40 వాచం	చ
70 నిస్సన్దానాం	న్ద
94 సాద్రిధ్యాశీ	శ
98 వగ్రై	గ్ర

య మ క ము - అ ను ప్రా స లు

38 సానా	58 పాశానాశాంత	71 చక్రీవక్రార
3వ భ : దత్తానందాః	9	అస్తాద్రీ
యత్కాంతిం	21	హేలాలోలం
నోకల్పా	23	ముంచకా రక్మికా
నిశ్శేషం	24	నోమూర్చాచ్ఛన్న
భిద్రాణశ్శక్తి	25	యోక్తిగ్రూతా
జ్యోత్స్నాంశా	26	నేత్రాహినేన
మీలచ్ఛక్ష	31	ఉద్యద్యూన
నిశ్శేషా	31	భూమిం
సంసక్తం	34	ప్రాక్కాలో
భిన్నం	35	యస్సృష్టా
		42
		7
		53
		60
		64
		72
		79
		91
		92
		93

ఇవిగాక యితర శబ్దాలంకారములు అర్థాలంకారములు యెన్నియో కలవు.

చ ం డీ శ త క ము

సూర్యశతకమునందువలె చండిశతకములో 102 శ్లోకము లున్నవి. 6 శార్దూలములు, మిగిలినవి స్రగ్ధరలు. అందలి విషయము బహుస్వల్పము : పాదముతో దేవి మహిషాసురుని త్రొక్కిచంపుట. దీనినే చిత్ర విచిత్రముగా బాణుడు వర్ణించెను, శ్లోకము లన్నింటిలోను ఆశీస్సులేదు. బ్రహ్మ విష్ణుమహేశ్వరులు, ఇంద్రాది దేవతలు, కంసుడు, కుమారస్వామి, గణపతి, పార్వతిదేవి చెలికత్తెయైన జయ, విజయ. మొదలైనవారు శ్లోకములలో చెప్పబడిరి.

ప్రతి మూర్తులు : లోక పాలకులు

4, 8, 9, 15, 19, 21, 23, 24, 28, 29,
34, 35, 36, 38, 42, 52, 56, 57, 60, 62,
64, 65, 66, 68, 69, 73, 78, 80, 83, 85,
91, 92, 98, 99, 100, 101.

కంసుడు 25, 45, 54 హిమవంతుడు 10, 58

మేనక 63 సముద్రుడు 84 నృసింహమూర్తి 11

జయ. విజయ 12, 15, 19, 21, 32, 33, 38.

శృంగారవర్ణన 27, 37, 49, 71, 72, 72వ, 74, 75, 76, 77, 81, 82

చండీశతకములో అనుప్రాసలు, యమకములు తక్కువలేవు. శ్లేష రెండు మూడు శ్లోకములలో మాత్ర మున్నది. సూర్యశతకములో కొన్ని శ్లోకములవలె, ఒక్క యక్షరముతో నిర్వహించబడిన వృత్తములులేవు.

సూర్యునికి నూటికిమించి పేళ్ళుండుటచే మయూరుడు, చెప్పినదానిని చెప్పక సూర్యశ్లోకములను వ్రాయగలిగెను. బాణునికి అట్టి భాగ్యము లేదు. దున్నపోతుకు మహిషము, బులాయము అని రెండే పేళ్ళు శతకమం దంతట మహిషశబ్దమును వాడవలసిన వాడయ్యెను. చివర శ్లోకములో మాత్రము 'బులాయ'మును వాడెను.

పోలికలు

సూర్యశతకమును అనుకరించి చండీశతకమును బాణుడు వ్రాసినట్లు అనేక శ్లోకములలో తనబడును. సూర్యశతక మొదటిశ్లోకపు మొదటిపాదములో, భ,ధ,న, యక్షరములను సుయూరుడు వాడెను వాటినే బాణుడును వాడెను.

జంభారాతీభ కుంభోద్భవమివ

దధతస్సాంద్ర సింధూరరేణుం

మాభంక్షీ రిప్తభ్రమం భూరధర

విధురతా కేయమస్యాన్యరాగం.

సూర్య	చండీ
49	45
58	23
71	66
88	80
89	6
99	93

రెండు శతకములను పోల్చి చూడగా, మయూరుని బాణుడు సమీపించి నాడేమోగాని, మించినవాడు మాత్రము కాడు. వారిద్దరు మేరుపర్వతము, వింధ్య పర్వతములవంటినారు. తక్కువ యెక్కువలు నిర్ణయించుటకు మనబుద్ధులు చాలవు.

బాణ మయూరులను స్మరించి నమస్కరించని కవులు లేరు. అదిశంకరులు, బాణ మయూరులు, ఏకకాలపువారు కారేమోనని తోచుచున్నది. అయినను, శంకర విజయములో యీ శ్లోకమున్నది. శాక్తేయుడైన బాణునిచేత సౌరుడైన మయూరుని చేత ఆచార్యస్వామివారు తమ భాష్యశ్రవణము చేయించినారని జెప్పిన యీ శ్లోకము ప్రధాన మల్లనిబర్హణన్యాయ నిదర్శనముగా చెప్పబడినట్లు తోచుచున్నది.

న కధాభి రవంతిషు ప్రసిద్ధాన్

విబుధాన్ బాణ మయూర దండి ముఖ్యాన్

శిధిలీకృత దుర్మతాభిమానాన్

నిజభాష్య శ్రవణోత్సుకాం శృణుకార॥

అంతటి కోపనయై నత్యభామ యనదగిన బాణుని భార్య పేరు తెలియదు. మయూరుని భార్యకూడా ఎవరో తెలియదు. కాని, ఆయన కుమారుని పేరు 'శంకు' అతడును ప్రతిభావంతుడే యనుటకు శ్లోక మొక్కటి యున్నది. తండ్రిది నారితే పాకమైతే కుమారునిది ద్రాక్షపాకము. శృంగారమునకు కూడా తండ్రి స్రగ్ధరలను వ్రాసెను. 'శంకు' శార్దూలములతో సరిపుచ్చుకొనెను.

శతకములను చదువవలసిన పద్ధతి

లోలోపల చదువుటకంటె బిగ్గరగా చదువుటలో విశేషమున్నది. ధ్వని చెవి కెక్కి మనస్సులోన నాటును. చదువరులదృష్ట్యా పద్యము, అర్థము యీ రెంటిలో పద్యమే స్రదానము. అర్థమగువరకు వేచియుండుటబట్టి, యీ రోజులలో ఎవ్వరికి ఒక్క పద్యము నోటికిరాదు. విద్యాగ్రహణపద్ధతి యేమనగా, అర్థము కాకుండగనే చిన్నతనములో వల్లెవేయుట. భూమిలోని తీర్థము నాటినట్లే. కొంతకాలమునకుగాని పూలు, కాయలు కాయదు. చెట్లెకాదు, మన యాహారము అట్టిదే. ముందు తినుట తరువాత జీర్ణించుకొనుట. జీర్ణితాహారములను (ప్రిడిజెస్టెడ్ ఫుడ్) జీర్ణకర్తలేని కేవల దుర్బులుల కిత్తురు. అర్థమైనను కాకపోయినను, బిగ్గరగా ధారాళముగా చదివి నచో, వృత్తముయొక్క నడక, శబ్దముల చమత్కారము, ధ్వని, మనసునకు గట్టిగా వట్టును. అప్పుడు అర్థమును తెలుసుకొనవలెనని ఆశ్రుతకలుగును. పద్యములను వల్లెవేయుటలో కిటుకు కనిపెట్టిన వారికి, యీ రెండు శతకములు ఒక లెక్కగాదు. కావున, శ్రద్ధాభక్తులతో ఈ రెండు శతకములను బుద్ధిమంతులు చదివి ధన్యులగు దురుగాకయని యాశించుచున్నాము.

పా ర్య తీ ప ర మే శ్వ రు ల ద్యూ త ము

విజయే శుశంస్రుజ్ఞో

న క్రిడి తు మహామనసేన సహశక్తా

విజయే కుశలోఽస్మి

నతు త్ర్యక్షోఽక్షద్వయ విదం పాణౌ॥

పార్వతి : విజయా (చెలికత్తె) త్ర్యక్షుడు (ముక్కంటి) పాచికల అటలో నిష్ఠ
లోడు. నే నాయనతో ఆడలేను.

శివుడు : నేను అటలో గట్టివాడనే. అయితే నాకు (త్ర్యక్ష) మూడుపాచికలు
లేవు. చేతిలో రెండే యున్నవి.

కిం మే దురోదరేణ, ప్రయాతు యది గణపతి ర్నతేఽభిమతః

కః ప్రద్యేషి వినాయక, మహిలోకః కిం నజానాసి॥

పార్వతి : నాకీ జూదముతో యేమి పని ?

శివుడు : అయితే గణపతిని పంపివేయుము.

పార్వతి : గణపతిమీద యెవరికి ద్వేషము ?

శివుడు : పామునకు గరుడుడంటే భయమని తెలియదా ?

(వినాయకుడంటే గరుత్మంతుడు)

వసురహితేన క్రిడా, భవతానహ కీదృశీ నజిహేషి

కిం వసుథి ర్నమతో, ఽమూన్ సురాసురానేవ పశ్యపురః॥

పార్వతి : డబ్బులేకుండా అట యేమిటి ? సిగ్గులేదా ?

శివుడు : వసువులతో యేమిపని? ఇరుగో నీ యెదుటనే నమస్కరించుచున్న
దేవతలు, రాక్షసులు వున్నారుగా ?

(వసువులు : అష్టవసువులు, శివునిగణములలోవారు)

(వసు ; బంగారము)

పండ్లగ్రహణేన వినా, నాఽస్మిరమే కిం ప్రవర్తయస్యేవమ్
దేవ్యై యది రుచితమిదం, నంది న్నాహూయతాం రాహుః॥

పార్వతి : చంద్రుని పట్టుకోనిదే నాకు సంతోషము లేదు. ఎందుకిట్లు వంకర
మాటలు మాట్లాడుతారు ?

శివుడు : నందీ. రాహువుని పిలు. దేవిగారి కిష్టమట.

హా రాహూ శితదండ్లీ భయకృతి, నికటస్థితే రతిః కన్య
య దినేచ్ఛసి సంత్యక్తః, సంప్రత్యేవైష హారాహిః॥

పార్వతి : అయ్యో, వాడికోరలు గలిగి, భయముకొలిపే రాహువు దగ్గర ఉంటే
యెవరికి సుఖం.

శివుడు : నా మెడలోవున్న పాము నీ కిష్టములేకపోతే, వెంటనే తీసివేసెదను.

(హారాహి : నాగాభరణము)

ఆరోష్యసి ముధా కిం, నాహమభిజ్ఞా కిల త్వ దంకన్య
దివ్యం వర్ష సహస్రం, స్థిత్యైతి నయు క్త మభిధాతుమ్॥

పార్వతి : ఎందుకు మీరు ఊరక వంకరమాటలు మాట్లాడతారు ? మీ (నాగ)
ఆభరణముసంగతి ఎవరెత్తారు ?

శివుడు : ఏమిటీ! నా ఒడియే యెరుగవా ? ఎన్ని వేల యుగాలో కూర్చొని ఇట్లు
అనుట బాగుండలేదు. (అంక : ఆభరణము, ఒడి)

ఇత్థం పశుపతి వేశల, పాశక లీలాప్రయుక్త వక్రోక్తేః
హర్ష వశ తరళ తారక, మానసమవ్యా ద్భవాన్యా వః॥

ఈ విధముగా శివుడు వక్రోక్తులాడుచుండగా, పార్వతీదేవి కన్నులు ఆనం
దముతో ఆడచొచ్చెను. అట్టి భవానిముఖము మిమ్ము రక్షించుగాక.

మ యూ రాష్ట్ర క ము

ఏషా కా ప్రస్తుతాంగీ ప్రచలితనయనా హంసలీలావజంతీ
 ద్వౌహస్తా కుంకుమార్ద్రా కనకవిరచిత
 ... యుమ్ గాంగే గతాసా బహుకుసుమయుతా బద్ధవీణా హంసంతీ
 తాంబూలం వామహస్తే మదనవళగతా గుహ్యకాలాంప్రవిష్టా॥

ఏషా కా భుక్తముక్తా ప్రచలితనయనా స్వేదలగ్నాంగవస్త్రా
 ప్రత్యూషే యాతి బాలా మృగజవ చకితా సర్వతశ్శృంకయంతీ
 కేనేదం వక్త్రపద్మం స్ఫురదధరరసం షట్పదేనై వ పీతం
 స్వర్గఃకేనాద్యభుక్తో హరనయనహతో మన్మథః కన్య తుష్టః

ఏషా కా స్తనపీనభారకఠినా నుధేదరిద్రావతీ
 విభ్రాంతాహఃకీ విలీలనయనా సంత్రస్తయూథోగతా
 అంతస్స్వేదగజేంద్రగండగళితా సంతీలయాగచ్ఛతి
 దృష్ట్యూరూపమిదం ప్రేయాంగ గహనం వృద్ధోఽపి కామాయ తే
 వామేనాఽఽష్టయంతీ ప్రవిరళకుసుమం కేశభారం కరేణ
 ప్రభ్రష్టం చోత్తరీయం రతిపతితగుణాం మేఖలాం దక్షిణేన
 తాంబూలం చోద్వహంతీ వికసితవదనా ముక్తకేశా నరాగా
 నిష్క్రూతా గుహ్యదేశా న్మదనవళగతా మారుతం ప్రార్థయంతీ॥

ఏషా కా నవయౌవనా శశిముఖి కాంతాఽఽపథీగచ్ఛతీ
 నిద్రావ్యాకులితా విఘూర్ణనయనా సంపక్వబింబాధరా

తేనై ర్వాక్యకులితా నభై ర్విగళితా దంతై శ్చ ఖండికృతా
తేనేదం రతిరాక్షసేన రమితా శార్థాలవిక్రీడితా॥

ఏషా కా పరిపూర్ణ చంద్రవదనా గౌరీమృగాక్షఖిణీ
లీలా మత్తగజేంద్ర హంసగమనా... ..
నిశ్వాసాధరగంధశీతలముఖే వాచామృదుల్లాసీ
నల్లాఘ్నః పురుష స్సజీవతి వరో యస్యప్రియా హీదృశీ॥

ఏషా కా జఘనస్థలీ సులలితా ప్రోన్మత్త కామాధికా
ప్రభూభంగం కుటిలం త్వనంగధనుషః ప్రఖ్యం ప్రభాచంద్రవత్
రాకాచంద్రకపోలపంకజముఖీ జ్ఞమోదరీ సుందరీ
వీజదండమిదం విభాతి తులితమ్ కేలాదుృజం గచ్ఛతి॥
ఏషా కా రతిహావభావవిలస చ్ఛందాననం భిభ్రతి
గాత్రం చంపకదామగౌరనదృశం పీనస్తనాలంబితా
సద్భ్యాం నంచరతి ప్రగల్భహరిణీ నంలీలయా స్వేచ్ఛయా
కిం చైషా గగనాంగనా భువితలే సంపాదితా బ్రహ్మణా॥

మ యూ రు ని చా టు పు లు

భూపాలై శ్శుశిభాన్కరాన్వయ భువఃకేనామనాఽఽపాదితా
భర్తారం పునరేకమేవహి భువన్తస్య దేవ మన్యామహే
యేనాంగం పరిమృశ్య కుంతలమథాఽఽకృప్య వృధదస్యాయతం
చోలంప్రాప్యచ సుధ్యదేశ మధునా కాంచ్యాం కరఃపాతితః

సూర్యవంశ చంద్రవంశ రాజు లెందరు లేరు? కాని భూభర్తవు నీవే, అంగదేశమును అక్రమించి, కుంతలమును వశపరుచుకొని, చోలమును చెదరకొట్టి మధ్యదేశమునుపొంది కాంచినచేతితో నట్టుకొంటివి.

అశూత్యాహత్యమూర్ధ్నా ద్రుత మనుపిబతః ప్రస్నుతం

మాతురూథః

కించి తుక్కుబైకజానో రనవరత చలచ్ఛారు పుచ్చస్య ధేనుః

ఉత్కర్ణం తర్లతస్య ప్రియతనయతయా దత్తహుంకారముద్రా
విన్సంస తీరధారా లవళబల ముఖస్సౌంగమాతృప్రిలేధి॥

అవుమాడ, కాలువంచి తోక ఆడించుచు, మూతి తల్లిపొడుగులో పెట్టికుమ్మి కుమ్మి పాలుత్రాగుచుండెను. అవు తలవంచి, చెవుల నిక్కుపొడుచుకొని మూతి నిండా పాలబిందువులుపడ్డ దూడను మనసార నాకుచున్నది.

అప్రూయాగ్రాయగంధం వికృతముఖపుటో దర్శయః

దంతపంక్తిం

ధావన్నున్ముక్తనాదో ముహూరపి రథసాకృష్టయా పృష్టలగ్నః

గర్భభ్యాః పాదఘాత ద్విగుణిత మరతప్రితిరాకృష్టశిశ్నో

పేగా దారుహ్య ముహ్యన్నవతరతి ఖరః ఖండితేచ్చ శ్చిరాయ॥

గాడిదల శృంగారం

సంవ్యానాం శుకవిల్లపేషు తరళం వేష్టిగుణేషుస్థితం

మందం కంచుకసంధిషు స్తనతతోత్సంగేషు దీప్తార్చిషం

అలోక్యత్రిపురావరోధన పదూవర్గస్య ధూమధ్వజం

హస్తస్రస్త శరాసనో విజయతే దేవో దయార్ద్రోక్షణః॥

త్రిపుర సంహారసమయములో, అగ్నిజ్వాలలు అంతఃపుర స్త్రీలను చుట్టు
ముట్టి పైటచెరగు లంటుకొని, త్రాళ్ళవంటి జడలను ప్రాకి, కుచ్చెళ్ళకు వ్యాపించు
చుండగా చూచి, శివుడు ధనుస్సును జారవిడచి, దయతో కన్నుల నీరుక్రమ్ము
చుండగా చూచుచుండెను. అట్టి శివునకు జయమగుగాక.

అన్యన్యై సంప్రతిమం కురు మదనరిపో స్వాంగదానప్రసాదం
నాహం సోఢుం నమర్థాశిరసి సురనదీం నాపి సంధ్యాం ప్రణాతుం
ఇత్యుక్త్వా కోపవిధ్ధాం విఘటయతు ముమా మాత్మదేహం

ప్రవృత్తాం

రుంధానః పాతు శంభోః కుచకలశహతస్పర్శకృష్ణో భుజో వః॥

అయ్యా. మీ శరీరములో నగభాగం యింకా ఎవరికైన యిద్దురు. నెత్తిమీద
గంగనూ మోయలేను. సంధ్యాదేవికి మొక్కునులేను, అని కోపముతో ఉమ పోవ
ప్రయత్నించుచుండగా శివుడు వద్దని చేతితో కొగిలించుచు వారించెను. అట్టి
శంభునిచేయి మిమ్ము రక్షించుగాక.

అస్రస్రోతస్తరంగ భృమిషుతరళితా మాంసపంకే లుతంతః
స్ఫులాస్తిగ్రంధిభంగై ర్థవళ బినలతా గ్రాసమాకల్పయంతః
భూయాసింహన్యశౌరే స్ఫురదరుణహృదంభోజ సంశ్లేషభాజః
పాయాను రైత్యవక్షస్థుల కుహరసరోరాజహంపా నఖా వః॥

నెత్తుటి సుళ్ళలోను, ఏరులలోను మునుగుతు తేలుతు, మాంసమనే బురదలో
పొద్దుచు, పెద్ద ఎముకముక్కులనే తెల్లతామరతూండ్లను కొరుకుచు. గుండెకాయ
అనే కమలమును గట్టిగాపట్టి నొక్కుచు, నృసింహకారుడైన విష్ణువుగోళ్ళు,
హిరణ్యకశిపు యొక్క పగిలిన రామ్ములో, సరస్సులో రాజహంసలవలె నుండును.
అట్టి శౌరిగోళ్ళ మిమ్ములను రక్షించుగాక.

సంవిష్టో గ్రామదేవ్యాః కరుణుభీత కుటీకుడ్యకోజైకదేశే
 శీతే సంవాతివాయో హిమకణిని రణద్ధంతపంక్తిద్వయాగ్రః
 పాంధః కంధం నిశీధే పరికుభిత జరత్తంతునంతానగుర్వీం
 గ్రీవాపాదాగ్రిజానుగ్రిహణ చటచటత్కర్పటాం ప్రావృణోతి॥

పాంథు దొకడు గ్రామదేవతగుడియైన పూరిపాకలో మూలనొదిగి వడు
 కొనెను. రాత్రి మంచుకురియుచు, చలిగాలివేయగా దవడలాడుచు పండ్లు
 చప్పడుచేయుచు, కంపుకొట్టు మాసికలబొంతను కప్పకొను చుండెను. కప్పకొను
 టకు ప్రయత్నించినప్పడల్లా పర్రున చిరుగు చుండెను.

పుణ్యాగ్నౌ పూర్ణవాంఛః ప్రథమ మగణితప్లోషదోషఃప్రదోషే
 పాంథస్సుప్త్యా యథేచ్ఛం తదను తనుత్వణే ధామని
 గ్రామదేవ్యాః

ఉత్కంపి కర్పటార్థే జరతి పరిజడే చిద్రిష్టి చిన్ననిదో
 వాతేవాతి ప్రికామం హిమకణిని కణకకోణతః కోణమేతి.

(బాణుని శ్లోకము)

పాంథు దొకడు ఒడలు కాలుననే భయముకూడా లేక, ఊరిలో ధర్మార్థము
 యేర్పరచిన చలిమంటదగ్గర తనివితీర కూర్చుని, రాత్రికాగానే పడకకు గ్రామదేవత
 ఉండే పాకలోనికి పోయెను. కొంతసేపటికి మంచుకురిసి చలిగాలి ప్రారంభించగా
 నిద్రాభంగమై, పొడవుచాలని చిల్లులబొంతను కప్పకొనుచు, మూలమూలల నక్కు
 చుండెను.

శంకునిశ్లోకము

దుర్వారాస్మరమార్గణాః ప్రియతమో దూరే మనోఽపుష్కం
 గాఢంప్రేమ నవం వయోఽతికఠినాఃప్రాణాః కులం నిర్మలం

ప్రీత్యం దైర్యవిరోధి మన్మథసుహృత్కాలః కృతాంతోఽక్షమీ
సోధవ్యా న్సఖి పాంశ్రితం కథ మమీ సర్వేఽగ్నయో దుస్సహః॥

మన్మథుని బాణములు ఆపరానివి, ప్రియుడు దూరమందున్నాడు. మనస్సు
ఉవ్విళ్ళూరుచున్నది. ప్రేమ గాఢము. క్రొత్తవయసు, ప్రాణములు అతి కఠిన
ములు. కళంకములేనికులము, అడవుట్టువుకు దైర్యమునకు విరోధము, కాలము
మన్మథుని ప్నేహితుడు (వనంతము), యముడు ఓర్పులేనివాడు. చెలీ! ఇన్ని
చిచ్చుల మధ్య వేగడమెట్లు ?

శ్రీ చందీ శతకమ్

మాభంక్షీ రివ్యభ్రమం భూరధర విదురతా కేయ

మస్యాస్యరాగం

పాణే ప్రాణ్యేవ నాయం కలయసి

కలహశ్రద్ధయా కిం త్రిశూలమ్

ఇత్యుద్యతోపకేతూః ప్రకృతిమవయవాః

ప్రాపయంత్యేవ దేవ్యా

న్యస్తోఽహో మూర్ధ్ని ముష్యః మరుద

సుహృదనూః సంహర న్నంఘ్రిరంహః॥

తా. భూమధ్యను బొమముడివేసి యేల భూవిలాసమును చెడగొట్టెదవు ఓ అధరమా. ఎందుకీ యదరుట! ఓ ముఖమా యెందుకు ఎర్రబారుట! ఓ హస్తమా యేల త్రిశూలమును ఆడించెదవు! ఈ మహిషాసురుడు ప్రాణములతో లేడు. ఈ విధముగా కోపమును చూపు అవయవములను శాంతపరచుచు దేవి తన పాదమును మహిషాసురుని తలమీద ఉంచెను. అట్టి దేవి పాదము మీ పాపమును పోగొట్టు గాక !

హంకారే న్యక్తతోదన్వతి మహతి జితే

శింఖితై ర్నూపురస్య

శ్లిష్యచ్ఛ్రౌంగక్షతేఽపి క్షరదస్యజి

నిజాలక్తరభ్రాంతి భాజి [నహర్షీ

స్కంధే వింధ్యాద్రిబుధ్యా నికషతి

మహిషస్యాZZహితోZనూ

దజ్ఞానాదేవ యస్యాశ్చరణజతి శివం

పా శివా వః కరోతు॥

తా. మహిషాసురుని రంకెలు సముద్రఘోషము మించినవే యైనను దేవి యొక్క కాలినూపురపు చప్పుడు దానిని మించివేసెను. మహిషాసురుని కొమ్ములు పాదమును గ్రుచ్చుకొని కొరుచున్న నెత్తురును చూచి లాజెరసమని భ్రమించెను. రాచుకొనుచున్న మహిషుని మూపున, తెలియక వింధ్యవర్షతమను బుద్ధితో ఆమె పాదము నుంచెను. అంతట మహిషాసురుని ప్రాణములు దేవి తెలియకుండగనే హరించెను. అట్టి శివ మీకు శుభముల నిచ్చుగాక ।

జాహ్న్వ్యా యా నజాతాZనునయ

పరమాక్షిప్తయా జెళయంత్యా

నూనం నో నూపురేణ గపితశశిరుచా,

జ్యోత్స్నయా వా సఖానాం

తాం శోభా మాదధానా జయతి

నవ మివాZలక్తకం పీడయిత్వా

పాదేనై వ ఊపంతి సుహిష

మనురపాదాననిష్కార్య మార్యా

తా. దేవి కోవము మాన్పుటకు గంగను ప్రవహింపజేసి దేవి పాదములను కడిగినప్పుడు కాంతి, చంద్రకాంతిని మించిన కాంతిగల నూపురమును ధరించి నప్పుడుగాని కాలిగోళ్ళ ధావళ్ళమువల్లగాని, దేవి పాదమునకు సౌందర్యము రాలేదు. లత్తుకనుపిండి, పిప్పిచేసిన దీగను కాలితో తన్నినట్టు, మహిషాసురుని ప్రాణములను తీసి గాలిలో తన్నినప్పుడే ఆ పాదమునకు శోభ వచ్చెను.

మృత్యోస్త్రుల్యం త్రిలోకమ్ గ్రసేతు

మతిరపాన్ నిస్ప్రతాఃకింనుజిహ్వఃమానా

కిం వాక్యష్టాంఘ్రిపద్మద్యుతిభి రరుణితా

విష్ణుపద్యాః పదవ్యః

ప్రాప్తా స్సంధ్యా స్మారారే స్వయం

మ త నుతిభి స్తస్య ఇ త్యాహ్వో

దేవై ర్దేవీ త్రిశూలాహత మహిషజుషో

రక్తిధారా జయంతి

తా. దేవి త్రిశూలము గ్రుచ్చుకొని చచ్చిన మహిషాసురుని దేహము నుండి ప్రవహించుచున్న నెత్తురును చూచి. దేవతలు యీ విధముగా నూహించిరి. ఆశతో మూడు లోకములను ఒక్కమారుగా మ్రింగదలచుకొని యముడు నాలుక లను చాచుచున్నాతా, విష్ణుపాదములయందు పుట్టినగంగ, కృష్ణుని (విష్ణువు) యొక్క పాదము యొక్క యెరువువల్ల, యెర్రగా ప్రవహించుచున్నదా. లేక శివుని ప్రార్థించగా త్రిసంధ్యలు వాటంతట ఆవి ప్రత్యక్షమైనవా యని యూహించిరి - అట్టి రక్త ధారలు జయము నిచ్చుగాక.

దత్తే దర్పాత్ ప్రహరే సపది

పదభరోత్పిష్టదేహావశిష్టాం

శ్లిష్టాం శృంగస్య కోటమ్ మహిషసురరిపో

రూపుర గ్రంథిసీమ్ని

ముష్యో ద్వః కల్మషాని వ్యతికరవిరతా

వాదధానః కుమారో

మాతుః ప్రభ్రష్టలీలా కువలయకలికా

కర్ణపూరాదరేణ.

తా॥ మహిషాసురుడు గర్వించి మీదికి వచ్చుచుండగా దేవి, గొప్పదైన తన పాదముతో త్రొక్కి పిండి పిండి చేసెను. వాని కొమ్ముయొక్క కొన దేవి చీలమండకు పట్టుకొనియుండెను. దానిని చూచి, చెవిలో పెట్టుకొనిన కమలపుష్పముగ్గ

యుదము చేయుచుండగా చెవినుండి జారిపడె నను బుద్ధితో, కుమారస్వామి దానిని
తీసి యిచ్చెను. అట్టి కుమారస్వామి మీ పాపమును పోగొట్టుగాక.

శశ్వ ద్విశోపకారప్రకృతి రవికృతి

స్సాన్తు శాంత్యై శివా వో

యస్యాః పాదోపశ్యలే త్రిదశపతిరిపు

ర్హరదుష్టశయోఽపి

నాకే ప్రాప తృప్తిషా మనకృ దభిముఖో

వాదయన్ శృంగకోట్యా

హత్వా కోణేన వీణా మివ

రణతమణిమ్ మండలిం నూపురస్య

తా॥ శివ - మార్పులేనిది. లోకములకు క్షేమము కలుగజేయునదై
యున్నది. ఆమె పాదసన్నిధి తాకినంతనే దుర్మార్గుడైన మహిషాసురుడు స్వర్గము
నకు పోయెను. ఎందుకనగా. ఎదురుగావచ్చి పోరాడినప్పుడు, కోణముతో వీణ
వాయించినట్లు, కొమ్ములతో పొడిచి దేవి కాలి నూపురమును మ్రోగువట్లు చేసెను.
అట్టి శివ మీకు శుభముల నిచ్చుగాక.

నిష్ఠ్యాతోఽంగుష్ఠకోట్యా నఖశిఖరహతః

పార్శ్వ నిర్మాతసారో

గర్భే దర్పాగ్రసూచీలఘు రివ గణితో

నోపసర్పన్ నమీపమ్

నాభౌ వత్త్రం ప్రవిష్టాకృతివికృతి

యయా పాదపాతేన కృత్వా

దైత్యాధీశో వినాశం రణభువి గమిత

స్సాన్తు దేవీ శ్రియే వః

తా॥ కాలికి గ్రుచ్చుకొన్న దర్పమొనకంటె యెక్కువగా లెక్కచేయ

నక్కరలేని మహిషాసురుని, దేవి తన కాలిబొటనవ్రేలితో త్రోసి, గోటిమొనతో కొట్టి, మడముతో తొక్కి బలములేనివానిగా చేసెను. వాడు ఈడ్చుకొనుచు తిరిగి వచ్చెను. వచ్చినవానిని, ముఖము బొడ్డులోనికిపోయి ఉండ అగునట్లు తన్ని, యుద్ధభూమిలో చంపెను, అట్టి దేవి మీకు శిరుల నిచ్చుగాక.

గ్రస్తాశ్వ శృష్ణతోభా దివ హరితహరే

రప్తసోధా న తోష్మా,

స్థాణౌ కందూమ్ వినీయ, ప్రతిమహిషరుషే

పాంతకోపాంతవర్తి

కృష్ణం పంకం యథేచ్ఛమ్, వరుణ ముపగతో

మజ్జనాయేవ యప్య్యాః

స్వప్తోఽభూ త్వాద మాప్త్వా హ్రద

మివ మహిష స్సాస్తు దుర్గా శ్రియే వః

తా॥ గడ్డివలె పచ్చగానుండుటచే సూర్యుని గుర్రములను మహిషుడు నమలి వేసెను. అగ్నియొక్క కాంతిని నహించడు. స్థాణువు (శివుడు)ను రాచుకొని దురదను తీర్చుకొనెను. యముని దున్నను చూచి కోపముతోవలె యమునివద్దకు వచ్చెను. బురదకొరకువలె కృష్ణునివద్దకు పోయెను. వరుణుని (సముద్రము)లోనికి దుముకుటకు ప్రయత్నించెను. కాని దేవి పాదమునెడి సరస్సును అంటగానే ముక్తు డయ్యెను. అట్టి దుర్గ మీకు శిరుల నిచ్చుగాక.

త్రైలోక్యాతంకశాంత్యై ప్రవిశతి వివశే

ధాతరి ధ్యానతంద్రీమ్

ఇంద్రాద్యేషు ద్రవత్సు ద్రవిణపతిపయః

పాలకాలానలేషు

యే స్వర్గే నైవ పిష్ట్యా మహిష

మతిరుషమ్తాతవంత స్త్రీలోకమ్

పాంతు త్వాం పంచ చంద్యా శ్చరణనఖనిభే
నాపరే లోకపాలాః

తా॥ వివశుడై బ్రహ్మ, ముల్లోకములను రక్షించుకొరకు, శ్చరణములో
మునిగి పోయెను. కుబేరుడు, వరుణుడు, యముడు, అగ్ని ఇంద్రుని వెనుక పరు
గెత్తిరి. లోకపాలకు లైదుగురు, దేవియొక్క కాలి బదుగోళ్ళయితే, దేవిపాదము
మహిషాసురుని చంపుటచేత, లోకపాలకులైరి. అట్టి లోకపాలకులు మిమ్ము
రక్షింతురుగాక.

ప్రాలేయోత్పిడపీవ్నామ్ నఖరజనికృతా
మూతపే నాతిపాండుః

పార్వత్యాః పాతు యుష్మాన్ పితు రివ తులి
తాద్రీందపార స్సపాదః

యో ధైర్యా స్మక్తలీలాసముచిత
పతనాపాతపీతాసురాన్

నో దేవ్యా ఏవ వామ శ్చలమహిషతనో
ర్యాకలోకద్విషోఽపి.

తా॥ చంద్రునివంటి కాంతిగల గోళ్ళకాంతిచేత దేవిపాదము తెల్లగా
నుండెను. మంచుమీద నడచుటచేత ఆ గోళ్ళ కుభ్రముగానుండెను. ఆమె పాదము
తంద్రియైన హిమవంతునివలె తెల్లగను, బలము గలదిగను ఉండెను. అటకొరకై
కాక, చంపవలెనని పట్టుదలతో పాదమును మహిషాసురునిమీద మోపెను. మోపి
వెంటనే వాని ప్రాణములను హరించెను. మహిషాసురునికి అశుభప్రదమైన పార్వతీ
దేవి యెడమపాదము మీకు శుభప్రదమై మిమ్ములను రక్షించుగాక.

వక్షోవ్యాజ్జైః రాజ స్సదశఖి రఖిన
త్పాణీజైః ప్రాక్ సురారేః

పంచైవాస్త్రం నయామో యువతిచరణజాః
శత్రుమేతే వయం తు

ఇ త్యుత్పన్నాభిమానైర్నఖశశిమణిభి
 ర్జ్యోత్స్నయా స్వాంశుమయ్యా
 యాయాః పాదే హతారౌ హనిత
 ఇవ హరి పాన్మన్తు కాళీ శ్రియై వః

తా|| పూర్వము విష్ణుమూర్తి సింహరూపము దాల్చి హిరణ్యకశిపుని
 రొమ్ము పదిగోళ్ళతో చీల్చెను. మేమైతే యాడుమనిషి కాలిగోళ్ళు అయిదై మహి
 మని వధించితిమి. చంద్రకాంతమణులవలె స్వయంప్రకాశములైన కాళీ పాదనఖ
 ములు విష్ణువును హేళనచేయుచున్నట్లుండెను. అట్టి కాళీ మీకు సిరుల నిచ్చుగాక.

రక్తాక్షైర్లక్తశ్రీ ర్విజయిని విజయే,
 నో విరాజ త్యముష్మిన్
 హస్తో హస్తాగ్రనంవాహన మపి
 దళితాద్రిందపారద్విషోన్మన్య
 త్రానే నైవాద్య సర్వః ప్రణమతి
 కదనే నాము నేతి క్షతారిః

పాదోన్మన్యచ్ఛంభితో వో
 రహసివిహసతాత్ర్యంబకే నాంబికేయాః

తా|| ఓ విజయ (దేవిచైత్యే) దేవియొక్క పాదము మహిషాసురుని
 నెత్తురుతో, లత్తుక అక్కరలేకయే ప్రకాశించుచున్నది. సర్వతములలో శ్రేష్ఠుడైన
 హిమవంతుని యంతగొప్పదై, మహిషాసురుని సంహరించిన పాదమును, నొప్పి
 పోవుటకు ప్రేళ్ళతోరుద్దు రాయులు, హస్తాస్పదమగా నుండును. మహిషాసురుని
 చంపినందున భయముతో దేవతలందరు నమస్కరించుచున్నారు. అని చెప్పుచు
 శివుడు అంబిక పాదమును చాటుగా ముద్దుపెట్టుకొనెను. అట్టి యంబికపాదము
 మిమ్ము రక్షించుగాక.

భంగో న భూలతాయా న్తులిత
 బలితయాన్ సమప్నాం తు చక్రే

న క్రోధా త్పాదపద్మం మహా

దమృతభుజా ముద్భృతం శల్య మంతః

వాచాలం సూపురం నో జగ దజని జయమ్

శంస దంసేన పార్శ్వే

ర్యుష్యంత్యాన్సూన్సూరారే స్ససురభువి

యయా పార్వతీ పాతుపావః

తా॥ పార్వతీదేవి యుద్ధభూమిలో మహిషాసురుని మడమక్రింద నలిపి చంపినప్పుడు, తీగవంచి కనుబొమలనేకాక. మహిషాసురుని యెముకలనుగూడ విరచెను. పద్మమువంటి పాదమును కోపంతోనేకాక, దేవతలహృదయశల్యమును కూడా పైకి యెత్తెను. మ్రోగుతున్న కాలినుపురమేకాక, లోకమంతయు దీనిని చేతిస్తుయుచు, పదరుబోతువలె ఆయెను. అట్టి పార్వతి మిమ్ము రక్షించుగాక.

నిర్యన్నానాస్త్రి శస్త్రాఽపి వలతి

బలం కేవలమ్ దానవానామ్

ద్రాక్షీతే దీర్ఘనిద్రాం ద్విషతి న మహి

షీత్యుచ్యతే ప్రాయ శోఽద్య

అశ్రీనంభావ్యవీర్యా త్వమసి ఖలు మయా

నైవ మాకారణీయా

కాత్యాయన్యాత్రకేకా వితి హసతి హరే

ప్రీమతీ హం త్వరీ న్యః

తా॥ నానావిధములైన శస్త్రాస్త్రములను ధరించి వచ్చుచున్న రాక్షస సేనలు నిన్ను చూచి భయపడి, ఆయుధములు క్రిందపారవైచి పరుగెత్తుచున్నారు. మహిషుని చంపుటచే నిన్ను యీరోజు మహిషి (భార్య) యని పిలుచుట యుక్తము కాదు. శ్రీలకు సహజముగానుండని బలవరాక్రమములు కలదానవుగనుక. రా, పో, అనుటకు వీలులేకున్నది. అని యీ విధముగా శివుడు హాస్యముచేయుచుండగా కాత్యాయని సిగ్గుచెందెను. అట్టి కాత్యాయని మీ శత్రువులను సంహరించుగాక.

జాతా కిం తే హరే ఖీ ర్భవతి మహిషతో

ఖీ రవశ్యం హరిణామ్

అ ద్యేందో ర్ద్వై కళంకౌ త్యజతి పతిరపాం

ధైర్య మాలోక్య చంద్రం

వాయో కంప్యాస్త్యయాఽన్యోనయ

యమ మహిషా దాత్మయుగ్యం యయారౌ

ప్యిషే నప్తం జహాన ద్యుజన మితి జయా

సా స్తు దేవీ శ్రియై వః

తా॥ హరీ! భయపడుచున్నావా? (హరి) గుర్రములు, దున్ననుచూచి భయపడుట యుక్తమే. చంద్రునకు యీనాడు రెండు మచ్చలున్నవి. పారిపోవు చున్న చంద్రుని చూచి వదలుదు ధైర్యము లేనివాడై పరుగెత్తుచున్నాడు. వాయువా! నీవు ఇతరులను కంపింపచేయవలసినవాడవు. ఓ యమ నీ దున్నను అడ్డము తీయుము. దేవి మహిషాసురుని చంపిన తరువాత, యుద్ధమునుండి పారి పోయిన దేవతలను జయ యీ విధముగా మేలమాడెను. అట్టి దేవి మీకు శుభముల నిచ్చుగాక.

శూలపోతా దుపాంతప్లుత మహి మహిషా

దుత్పతంత్యా స్రవంత్యా

వర్తన్యారణ్యమానే నపది మఖభుజామ్

జాతసంధ్యాప్రమోహః

నృత్యం హసేన మత్వా విజయమహమహం

మానయామితి వాదీ

యామాశ్లిష్య ప్రనృత్తః పున రపి

పురభి త్పార్వతీ పాతు పా వః

తా॥ త్రిశూలము గ్రుచ్చుకొని పైకెగసిన మహిషాసురుని నెత్తురు
 భూలోకమంతటను ప్రవహించుచు, ఆకాశముమీదికిని యెగిరి, ఆకాశమును యెర్రగా
 చేసెను. శివుడు ఆ యాకాశమును చూచి, సంధ్యాకాలమైన దనుభ్రమతో నాట్యమాడ
 జొచ్చెను. పొరపాటు గ్రహించిన తరువాత, దేవి విజయమహోత్సవమును చేయు
 చున్నానని చెప్పచు, పార్వతిని కౌగలించుకొని తిరిగి నృత్యముచేయ ప్రారం
 భించెను. అట్టి పార్వతి మిమ్ము రక్షించుగాక.

నాకాకో నాయకాద్యై ర్ద్యువసతిభి రసి

శ్యామదామా ధరితీర్తిం

రుంధన్ వర్తిష్ఠవింధ్యాచలచకితమనోవృత్తిభి

ర్వీక్షితో యః

పాదోత్పిష్ఠ స్స యస్యా మహిషసురరిపు

ర్నూపురాంతావలంబి

లేభే లోలేంద్రనీలోపలశకలతులామ్

స్తాదుమా సా శ్రియే వః

తా. ఇంద్రుడు ముందుగా గల దేవతలను ఆకాశమునుండి క్రిందికి
 చూడగా, కత్తిరంగువలె నీలముగానున్న మహిషాసురుడు వింధ్యపర్వతమని
 త్రాంతి గొలప, వింధ్యపర్వతము మరల పెరుగుచున్నదా యని భయము గొలిపెను.
 ఉమపాదము క్రింద నలిగి చచ్చిన తరువాత వాడు. దేవి పాదముయొక్క కడియపు
 అంచుననున్న ఇంద్ర నీలమణివలె కనబడెను. అట్టి యుమ మీకు శుభముల నిచ్చు
 గాక.

దుర్వారస్య ద్యుధామ్నామ్ మహిషితవపుషో

విద్విషః పాతు యుష్మాన్

పార్వత్యా ప్రేతపాల స్వపురుషపరుషః

ప్రేషితోఽసౌ పృషత్కః

యః కృత్వా లక్ష్మభేదమ్ హృతభువనభయో

గామ్ విభిద్య ప్రవిష్టః

పాతాళం పక్షపాళి పవనకృత పత

త్సార్వశంకాకులాహిః

తా. దుర్జయుడయిన మహిషాసురుని మీదకు యమదూత యనదగు వాడియైన బాణమును పార్వతీదేవి వదలెను. ఆ బాణము వానిని చంపి. లోకము యొక్క భయమును మాన్చి. పాతాళము చొచ్చెను. ఆ బాణము చివరనుండెడి యీకెలుచేయు చపచెడువల్ల గరుత్మంతుడు వచ్చుచున్నాడని పాములు భయపడ జొచ్చెను. అట్టి పార్వతీదేవి మిమ్ము రక్షించుగాక.

వజ్రం విన్యన్య హారే హరికరగళితం,

కంఠసూత్రే చ చక్రం

కేశాః బద్ధాఽభిపాతై ర్ఘృతధనదగదా

ప్రాక్రలీనాన్ విహస్య

దేవా నుత్సారణోత్కా కిల మహిషహతౌ

మీలతో హ్రేపయంతి

ప్రహీమత్యా హైమవత్యా విమతి విహతయే

తర్జితా ప్రా జ్జయా వః

తా. మహిషాసురుని దేవి హైమవతి చంపిన తరువాత పారిపోయిన దేవతలందరూ రాగా. వారిని పారదోలవలె నన్నట్లుగా జయ, దేవియొక్క ముత్యాలనరములో ఇంద్రుని చేతిలోనుంచి జారిన వజ్రాయుధమును, హారములో చక్రి చేతిలోనుంచి పడిన చక్రమును ఉంచెను. దేవి కేశములను వరుణుని పాశములతో చుట్టెను. కుబేరుని గద చేతిలో పెట్టెను. ఇట్లుచేసి దేవతలకు సిగ్గు గలిగించు చుండగా హైమవతి జయను కోపపడెను. అట్టి జయ మీ యజ్ఞానమును పోగొట్టుగాక.

భగదే పానీయ మాహ్లాదయతి హి ముహిషమ్.

పక్షిపాతీ పృషత్కుః

శూలే నేళో యశోభా గృవతి, పరిలఘు స్సౌమ్య

ద్యధార్హిపి దండః

హిత్వా హేతీ రిశీవాఽభిహతిబహులిత

ప్రాక్తనాపాటలిమ్నా

స్వార్ణైవ ప్రోషితాసుమ్ సురరిపు మవతా

త్కుర్వతి పాత్స్వతీ చః

తా. కత్తిలో వీడు త్రాగి సంతోషించగలిగినది యున్నది. (ధార) బాణము పక్షిపాతబుద్ధి గలది. (ప్రక్కనవడు గుణము) శూలముతో చంపినచో శవు ధనిపించుకొని కీర్తి సంపాదించును. చంపదగిన వానిని క్రత్రతో కొట్టివ చాలదు. ఇట్లు తలచి, ఆయుధములను అటుపెట్టి, మడమయొక్క యెరుపు యిను మడించు నట్లుగా నొక్క చంపెను. అట్టి పార్వతి మిమ్ము రక్షించుగాక.

కృ త్వేదృ క్కుర్మ లజ్జాజనన మనశనే శక్ర

మాఽనూ నిష్పహాసి

ర్విత్రేక స్థాణుకంఠే జహి గద మగదస్యాయ

మే వోపయోగః

జాత శ్చక్రీ నివచక్రో దితిజ ఇతి సురాం

స్యక్తహేతీన్ బ్రువంత్యా

ప్రీదా మాపాదితారి ర్ణయతి విజయయా

నీయమానా భవానీ.

తా. ఓ ఇంద్రా! ఆయుధమును పారవేసి, సిగ్గుపడవలసిన పని చేసి తివి, అనశనుడవయితే (వజ్రాయుధము లేనినాడు) అయితివిగాని అనశనుడవు ; ఆన్నము తినకుండా మాత్రము ప్రాణములను పోగొట్టుకొనకుము. ఓ కుబేరా!

నీవు అగదుడవయితివి. ఇక చేయగలిగినది అగదుడవై (వైదుడవై) శివుని మెడ నలుపును మాన్పుము. ఓ చక్రీ! నీవు విచక్రుడవయితివి. మహిషాసురుడు పైన్యము లేనివాడయ్యెను. యుద్ధములో పారిపోయిన దేవతల నీ విధముగా జయ మేలమాధి భవాని సిగ్గుపడునట్లు చేసెను. అట్టి భవానికి జయమగుగాక.

దేవ్యా వో వాంఛితాని చ్చలమయమహిషోత్పేష
రోషానుషంగాఁ

నీతః పాతాక్షకుక్షిప్ హృతభువనభయో
భద్రకాళ్యా సన్ పాదః

యః ప్రపాదక్షిణ్యకాంక్షపలయితవపుషో
వంద్యమానో ముహూర్తమ్

శేషే తే వేందుకాంతోపలరచిత
మహానూపురాభోగలక్ష్మీః

తా. కవటియైన మహిషాసురుని కోపముతో దేవి త్రొక్కుటచేత (రోకములు భయము లేనివయ్యెను) దేవి పాదము పాతాళము నంటెను. దేవి పాదమునకు ప్రదక్షిణము చేయు తలపుతో శేషుడు కాలికి చుట్టుకొనెనా యను నట్లుగా కాలి కడియమందున్న చంద్రకాంతమణులు ప్రకాశించెను. అట్టి భద్రకాళీ మీ కోర్కెల నిచ్చుగాక.

శూలం తూలం ను గాథం ప్రహర హర
హృషీ కేశ కేశోఽపి వక్ర

శ్చక్రకేశాఽకారి కిమ్ మే పదిరవతి న హి
త్యాష్ట్రీశత్రో! ద్యురాష్ట్రీమ్

పాశాః కేశాఽబ్జనాశా న్యనల! న లభసే
భాతు మి త్యాత్తదర్పమ్

జల్పన్ దేవాన్ దివాకోరిపు రవధి
యయాపాగిస్తు కాంత్యై శివా వః

తా. శివా ! నీ త్రిశూలము దూదివలె నున్నదేమి. గట్టిగా పొడుపుము హృషీకేశ ! నీ చక్రముతో నా వెండ్రుకలు కూడా ఉంగరములు చుట్టుకొన్నట్లయ్యెను. ఇంద్రా ! నీ ఆయుధము నీ దిక్కును (తూర్పు) రక్షించుటలేదు. వరుణా ! నీ పాశములు తామరతూండ్లు. అగ్ని ! నీవు కాల्పలేవు. ఇట్లు దేవతలను యెత్తిపొడుచు చుండగా శివ మహిషాసురుని చంపెను. అట్టి శివ మీకు సిరుల నిచ్చుగాక.

శాశ్వతాన్ బాణం విముంచ భ్రమసి బలి
రసౌ సంయతః కేన బాణో
గోత్రారే హన్యహం తే రిపు మమరరిపు
స్త్రైష గోత్రస్య శత్రుః
దైత్యావ్యాపాద్యతాంద్రా గజ ఇవ మహిషో
హన్యతే మన్మహేద్యే
త్యుత్వా సోమా పురస్తాదను దనుజతనుమ్
మృద్వతీ త్రాయతాం వః

తా. శాశ్వతా ! (విష్ణుమూర్తి) నీ బాణమును ప్రయోగించుము. మహిషాసురుడు. బలి యనుకొంటేవా ! బాణమునేల వెనుకకు లాగియుంచితీవి? గోత్రారి ! (ఇంద్రుడు) నీ విరోధిని చంపుచున్నాను. నీడు గోత్రములను (కులము) నాశనము చేయువాడు. దైత్యులారా! యీనాడు నా పండుగకై ; పోతుమేకవలె దున్న నరక బదనున్నది. త్వరగా నరుకుడు. ఇట్లు ఉమ దేవతలను ముందు హేళనచేసి తరువాత మహిషాసురుని చంపెను. అట్టి ఉమ మిమ్ము రక్షించుగాక.

స్వర్గావర్జితవింద్యభూధరభరవ్యస్తా
ద్విహాయస్తలమ్
హస్తా దుత్పతితా ప్రసాదయతు వః
కృత్యాని కాత్యాయసీ

యాం శూలా మివ దేవదారుఘటితామ్

స్కంధేన మోహంధ ధీ

ర్వధోద్ధేశ మశేషబాంధవకులధ్వంసాయ

కంసోఽనయత్

తా॥ వసుదేవుని వంశమును నాశము చేయుటకు కాత్యాయనిని వధ్య శిలపద్ధతు దేవదారు చెక్కతో చేసిన శూలమును భుజముమీద వైచుకొని కంసుడు పోవుచుండెను. హిమవంతుని యెంత యెత్తుగా ఉండవలెనని పెరుగుచున్న వింధ్య పర్వతమో యనునట్లు పెరిగి, యా బరువుతో కంసుని చేతిని అణచివైచి కాత్యాయని పై తెగిరిపోయెను. అట్టి కాత్యాయని మీ కృషికి ఫలమొసగును గాక!

తూర్ణం తోషత్తురాషట్ప్రభృతిషు

శమితే శాత్రవే స్తోత్రకృత్సు

క్లాం తేవోపేత్య పత్యుస్తశభుజయుగలిప్యాల

మాలంబనాయ

దేహార్థే గేహఋద్ధిమ్ ప్రతివిహితవతీ

లజ్జయాఽఽభీయ కాశీ

కృచ్ఛ్రం వోఽనిచ్చ యైవాఽపతితఘనకరాశ్లేష

సౌఖ్యా విహంతు

తా॥ మహిషాసుర మర్దనమైన వెంటనే యింద్రాది దేవతలు స్తోత్రములు చేయుచుండగా, దెవి విసిగి చాచియున్న శివుని చేతులలోనికి పరుగెత్తెను. (అక్కడకును వెంటబడుదురేమోనని) అమె యిల్లు వారికి తెలియకుండా నుండవలెనని తలంపుతోవలె. శివుని శరీరములో సగమై, సిగ్గుతో గట్టిగా కలుసుకొనియుండెను. అట్టి కాశీ మీ కష్టములను పారదోలుగాక.

అస్త్రాం ముగ్ధేఽర్థచంద్రః క్షిప సురసరితమ్

యా నపత్ని భవత్యాః

క్రీడా ద్వార్యామ్ విముంచాఽపర మల మము

నై కేన మే పాశకేన

శూలం ప్రపాగేవ అగ్నం శిరసి యదబలా

యుధ్య సేఽవ్యా ద్విదగ్ధమ్

సోఽత్పాపాలాపతై రితి దనుజ ముమా

నిర్దహంతీ దృశా వః

తా॥ ఓ ముగ్ధురాలా! అర్థ చంద్ర బాణమును వేయుటమాని నీ సవతి యయిన గంగను వినరుము. (పాచికల) ఆట రెండు పాశములతో ఆడవలెను. రెండవ దానిని కూడా వేయుము. నీ త్రిశూలము వేయనక్కరలేదు. ఆడుదానితో యుద్ధము చేయవలసినందుకు నా తలలో శూల మిదివరకే యేర్పడెను. చమత్కార ముగా మాట్లాడుచూ అపహసించుచున్న మహిషాసురుని ఉమ కంటిమంటతో కాల్చి చంపెను. అట్టి ఉమ మిమ్ము రక్షించుగాక !

వక్త్రాణాం విక్లవః కిమ్ వహసి బత రుచమ్ స్కందః

షణ్ణాం విషణ్ణామ్

సీన్యాః షణ్మాతర సే భవ సకల

స్తవ శరీరార్థ లభ్యా

జిహ్వామ్ హన్మ్యద్య కాశీ మితి సమ

మనుభిః కంతతో నిర్గతా గీర్

గీర్వాణారే ర్యయేచ్ఛామృదుపదమృదిత

ప్యాఽద్రీజా సాఽవతా ద్యః

తా॥ కుమారస్వామీ ! ఎందుకు ముఖము లారు వాలుకొని దిగులుపడుచున్నావు. నీ కితర తల్లులు ఆరుగురున్నారు. శివా ! నీవు పూర్ణశరీరు డవు కమ్ము! ఇదుగో కాశీని యెప్పుడే చంపుచున్నాను! పార్వతీదేవి వృదువయిన పాదముతో విలాసముగా త్రొక్కగానే మహిషాసురునికి ఆ మాటలతోపాటు ప్రాణ ముల్కుకూడా బయటకు వచ్చెను! అట్టి పార్వతి మిమ్ము రక్షించుగాక!

గాహస్వ వోమమార్గమ్ గతమహిషభయై

రచ్చిధన్వ! విస్రజ్జ మత్వైః

శృంగాభ్యాం విశ్వకర్మస్తటయసి స నవమ్

శాజ్జిణ శాజ్జిణమన్యత్

ఐభీ త్వజ్నిష్ఠ రోయమ్ బిభృహ మృదు

మిమా మీశ్వరే త్వత్పహపా

గారి వోఽవ్యాత్ క్షతారి స్వచరణగరిమగ్రిస్త

గీర్వాణగర్వా

తా॥ ఓ సూర్యుడా ; యిక దైర్యముతో ఆకాశమార్గ మంతటను తిరుగుము. నీ గుర్రములకు మహిష భయములేదు.

ఓ బ్రహ్మ ! శాజ్జికి, మహిషాసురుని కొమ్ములతో కొత్త ధనుస్సు చేయుచున్నావా? లేదా?

ఓ శివా ! గరుడై గుచ్చుకొను యేనుగుచర్మ మేల ధరించెదవు. ఈ మెత్తని చర్మమును కట్టుకొనుము. గౌరి యిట్లు చులకనగా మాట్లాడుచూ దేవతల గర్వమడచి మహిషాసురుని కాలితో త్రొక్కి చంపెను. అట్టి గౌరి మిమ్ము రక్షించుగాక !

క్షిప్తో బాణః కృత స్తే త్రిక. వినతితతో

నిర్వశీ ర్మధ్యదేశః

ప్రహదో నూపురస్య క్షతరిపుశిరసః

పాదపాత్వైర్దిశోఽగాత్

సంగ్రామే సంనతాంగి వ్యధయసి మహిషమ్

నైక మన్యా నపి త్వమ్

యే యుధ్యంతేఽత్రై నై వేత్త్యవతు

పతిపరీహాన హృష్టా శివా వః

తా॥ చాపము బాగాలాగి బాణము వేయగా పొట్లమీదమన్న మూడు మడతలు వశులు పోయినవి. మహిషాసురుని నెత్తిమీద పాదముతో త్రోక్కుచున్నందున నూపురము యొక్క చప్పుడు ప్రహృదము (శబ్దము) దిక్కులకు వ్యాపించెను. వంగిన దేహముగల చండీ ! యుద్ధములో మహిషాసురుని ఒక్కనినే గాదు నీవు చంపినది, అక్కడ లేనివారిని కూడా చంపితివి. శివుడిట్లు చమత్కారముగా మాట్లాడుచుండగా విని శివ సంతోషించెను. అట్టి శివ మిమ్ము రక్షించుగాక! (బాణుడు. బలి, ప్రహృదుడు అని ముగ్గురు రాక్షసులు. బాణశబ్దము బాణమునకును బాణునకును చెందును. వశీ లేక వలి అను శబ్దము వ శు బ శు భేదము లేదుగనుక బలియగును! ప్రహృదశబ్దము చప్పునకును ప్రహృదునికిని వర్తించును! ఫలితార్థమే మంబు యెదుటనున్న మహిషాసురుని చంపినప్పుడు ఎదుటలేని బాణుని, బలిని, ప్రహృదుని కూడా చంపెను అని! మొదటి పాదమునకు మరియొక యర్థముకూడా సాధించవచ్చు! బాణాసురుని చంపగానే అ ఇ మ్ అను మూడు శబ్దములకు [త్రికము] నప్రమలై నుతి చేయుచున్న మధ్యమ లోకవాసులు బలియొక్క బాధనుండి విముక్తులయిరి.

షేరా మే రాద్ర్యశృంగక్షితవపుషి రుషో

నై వ నీతా నదీనామ్

భర్రారో రిక్తతామయత్తదపి హిత ముభా

న్నిస్సవతోఽత్ర కోఽపి

ఏతా నో మృష్యతే యన్మహిష

కలుషితా స్వర్థునీ మూర్ధ్నిమాన్యా

శంభో ర్పింద్యా ద్దనంతి పతిమితి

శమితారాతిరీతి రుమా వః

తా॥ మేరువర్వతము కొమ్ములతో పొడవబడి మొక్కపోయినప్పుడు నాకు కోపము రాలేదు! నదులకు భర్తయైన సముద్రుడు యెండిపోవునట్లు చేయబడి

నను కోవము రాలేదు! నముద్రము ఎండిపోవుట, నిస్సవత్తుడగును గనుక ఒకరికి
[శివునికి] యిష్టమే! శివుని తలపైనున్న పూజ్యురాలయిన గంగను కలుషమగునట్లు
చేయుట మాత్రము సహించను! ఇట్లని శివుని యెత్తిపొడుచుచూ ఉమ మహిషాసు
రుని చంపెను! అట్టి ఉమ మీ దుఃఖమును పోగొట్టుగాక!

సద్యస్సాధితసాధ్య ముద్ధృతవతీ

శూలం శివా పాతు వః

పాదప్రాంతవిషక్త ఏవ మహిషాకారే నురద్వేషిణి

దిష్ట్యా దేవ వృషధ్వజో యది భవా

నేషాఽపి న స్వామిని

సంజాతా మహిషధ్వజేతి జయయా తేభా

కృతేఽర్థస్మితా

తా॥ శూలపుటోటుకు చచ్చినడియున్న మహిషాసురుని దేహము
నుండి శూలమును లాగుచు, వానిపై పాదాగ్రమును శివ మోపియుండగా చూచి
జయ శివుని చూచి అయ్యా! మీకు యెద్దు వాహనమైతే అమ్మగారికి దున్నపోతు
వాహనము వచ్చినదని హాస్యమాడెను! అట్టి శివ మిమ్ము రక్షించుగాక!

అహంతుం నీయమానా

భరవిధురభుజస్రంసమానోభయాంసమ్

కంసే నైవాంసి పా వో హరతు హరియశోరక్షణాయ

క్షమాఽపి

ప్రాక్ ప్రాణా నన్య నాఽన్యధగన

ముదపత ద్ధోచరం యా శిలాయాః

సంప్రాప్యాఽఽగామి వింధ్యాచలశిఖరశిలావాస

యోగోద్య తేవ॥

తా. బరువుచేత వంగిన భుజములపై కంసుడు చంపుటకు మోసుకొని

పోవుచుండగా క్షమ విష్ణుమూర్తి పరాక్రమమును కాపాడవగిన దయ్యను కంసుని చంపక విడిచెను. కంసుడు రాతిమీద కొట్టగానే ఆకాశమున కెగిరెను. ఆ యెగురుట కాటోపు పుట్టిల్లు అయిన వింభవర్వత శిఖరమును స్మరించుచున్నదా యన్నట్లుండెను. అట్టి క్షమ మీ పాపములను పోగొట్టుగాక!

సామ్నా నామ్నాయయోనే ర్భృతి మకృత హరే

ర్నాపి చక్రేణ భేదాత్

సేంద్ర సైరరావణ స్యాప్యపరి కలుషితః

కేవలమ్ దానవృష్ట్యా

దాంతో దండేన మృత్యోర్నచ విఫలయ

తోక్తాభ్యుపాయోహతోఽరి

ర్యే నోపాయ స్సపాద స్సుఖయతు భవతః

పంచమ శృంధికాయాః

తా. మహిషాసురుడు సామోపాయమునకు లోబడదు. (వేదములకు మూలమయిన బ్రహ్మదేవుని సామవేదమును లక్ష్యము సేయడు) భేదబుద్ధి గలవాడగుటచే భేదించు శక్తిగల విష్ణుచక్రమును లక్ష్యము చేయడు. యముని దండమునకు లొంగడు. మదజలము కారినంత విరివిగా ఐరావతము దాసముల నిచ్చినప్పటికి లెక్కచేయడు. ఇట్లు సామ దాన భేద దండోపాయములు వృధాయయ్యెను. కాని అయిదవ ఉపాయమైన చండిక పాదముతో చంపబడెను. అట్టి చండిక మీకు సుఖముల నిచ్చుగాక.

భర్తా కర్తా త్రిలోక్య స్త్రీపురవధకృతీ పశ్యతి

త్ర్యక్ష ఏషా

కస్య స్త్రీ క్వాఽఽయోధనేచ్ఛా నతు సతృశ

మిదమ్ ప్రస్తుతం కిం మయేతి

మత్వా నవ్యాజనవ్యేతరచరణ

చలాంగుష్ఠకోణాభిమృష్టమ్

సద్యో యా లబ్ధి తేవానురపతి మవధీ

త్పార్వతీ పాతు సా వః॥

తా. నా భర్తయైన శివుడు ముట్లోకములను సృజించగలవాడును, త్రిపురములను దహించిన వాడును, నన్ను చూచుచున్నాడు. త్రీనయిన నాకు యద్ధము మీద అభిలాష యెందుకు? ఈ పనిని చేయబూనుట వాగుండలేదు. అని యిట్లు పార్వతి సిగ్గుపడుచు (నేల వ్రాయుచుండగా) కదలుచున్న, వాడియై నయెడమకాలి బొటనవ్రేలు మహిషాసురునకు తగిలి వాడు చచ్చెను. అట్టి పార్వతి మిమ్ము రక్షించుగాక!

వృద్ధోఽక్షే న క్షమస్తే భవతు భవ భవద్వాహ

ఏషోఽదు నేతి

క్షిప్తః పాదేన దేవం ప్రతి ఝుటితి యయా

కేశికాంతం విహస్య

దంతజ్యోత్స్నాన్వితానై రతనుభి

రతను ర్మృక్కృతార్థేందుభాభిః

గౌరౌ గౌరేవ జాతః క్షణ మివ మహిష

ప్సావతా దంభికా వః॥

తా. ఓ శివా! నీ వాహనమైన యెద్దు మునలిదయినది. ఇదిగో దీనిని తీసుకొనుము అని అంభిక నవ్వుచు కాలితో మహిషాసురుని శివుని వద్దకు తన్నెను ఆర్ద్రచంద్రుని కాంతిని తన దంతకాంతితో క్షణముసేపు గారమై (తెల్లనైన) గౌరేవ యెద్దువలెనై అయ్యెను. అట్టి అంభిక మిమ్ము రక్షించుగాక!

ప్రపా క్కామం దహతా కృతః పరిభవో

యేన త్రినంద్యానతైః

సేర్ష్యా వోఽవతు చండికా చరణయో

స్సన్న్యం పాతయంతి పతిమ్

కుర్వత్యాఽభ్యధికం కృతే ప్రతికృతం ముక్తేన

హౌ ముహు

రాచిషే చాఽహితకణ్ణలేన లిఖితం న్వం నామ

చంద్రే యయా॥

తా. పూర్వము మన్మథుని కాలి చింపినందుకు కోపమువచ్చి త్రిసంధ్యలు కాళ్ళపై బడునట్లుగా శివునిచేత చండిక కాళ్ళకు మ్రొక్కించుకొని కోపము తీర్చుకొనెను. ఇంతటి అధికమయిన శిక్ష విధించినది చాలక ఏడుపు మిషతో కంట కాటుకతో కలసిన కన్నీళ్ళతో (సిరా) చంద్రునిమీద తన పేరును వ్రాసుకొనెను. అట్టి చండిక మిమ్ము రక్షించుగాక!

తుంగాం శృంగాక్రభూమిమ్ శ్రితవతి మరుతాం

ప్రేతకాయే నికాయే

కుంజౌత్సుక్యా ద్విశత్సు శ్రుతికుహరపుటం

ద్రా క్కుకుప్ కుంజరేషు

స్మిత్యా వ స్సంహృతాసో ర్దశనరుచికృతాకాండ

తైలానభానః

పాయా త్పృష్ఠాధిరూఢే నృరముషీ మహిష

స్రోచ్చహ సేవ దేవీ॥

తా. చచ్చిపడియున్న మహిషాసురుడు తన దంతకాంతి వల్ల తైలానము వలె తెల్లగా నుండెను. అదిచూచి భ్రమపడి ఉన్నత ప్రదేశముని దెవతలు విరిగిన కొమ్ముకొనకు పోయిరి, దిగ్గజములు నీడకారకు వాని చెవిరంధ్రములో చూరెను. ఇవిచూచి చండి ముసిముసి నవ్వు నవ్వెను. కాని శివుడుకూడా తైలోన మనుకొని మూపునెక్కగానే దెవి విరగబడి నవ్వెను. అట్టి దెవి మిమ్ము రక్షించుగాక.

కృత్వా పాతాళపంకే క్షయరయమిళితై

కార్ణవేచ్ఛావగాహమ్

దాహ నేత్రత్రయాగ్నే ర్విలయనవిగళచ్ఛృంగ

శూన్యోత్తమాంగః

క్రీడాక్రొదాభిశంకం విదధ దపిహితవ్యోమసీమా

మహిమ్నా

వీక్ష్య ఊర్ణోయయాఽరి స్త్రణ మివ మహిష

స్సాఽవతా దంబికా వః॥

తా, చండియొక్క మూడు క్షేత్రముల నుండి పుట్టిన అగ్నిచేత కరిగి పోయిన కొమ్ములుగల మహిషాసురుడు ప్రళయకాలపు పాతాళపు అడుసులోనికి దుమికెను. ఆదివరాహమా యను శంక కలిగించినట్లుండెను. వాని దేహము ఆకాశము నిండియున్నప్పటికి మహిషాసురుని దేవి గడ్డిపోచవలె అణగద్రొక్కెను. అట్టి అంబిక మిమ్ము రక్షించుగాక!

శూలే శైలావికంపం న నిమిషిత మిషౌ

పట్టిశే పాట్టహానమ్

ప్రాసే సోత్పాస మవ్యాకుల మపి కులిశే

జాతశంకం న శంకౌ

చక్రేఽవక్రం కృపాణే న కృపణ

మనురారాతిభిః పాత్యమానే

దైత్యం పాదేన దేవీ మహిషితవపుషమ్

పింషతి వః పునాతుః॥

తా॥ దేవతలు మహిషాసురుని మీద ప్రయోగించిన త్రిశూలమునకు కొండవలె కదలకుండెను. జాణములకు కనురెప్ప అయినా లేవలేదు. శూలపు పోటునకు బిగ్గరగా నవ్వెను. ఈటె నపహసించెను. వజ్రాయుధమునకు నొప్పి చెందలేదు. శంకు (మేకు) నకు భయపడలేదు. చక్రమునకు వంగలేదు. కత్తికి

భయపడలేదు. అట్టి మహిషాసురుని చంపిన దేవి కాలిక్రింద నలిపివేసెను. ఆ దేవి మిమ్ములను పవిత్రులుగా చేయుగాక!

చక్రే చక్రస్య నాఽత్రా నచ ఖలు పరశో

ర్నక్షరప్రస్య నాఽసే

ర్యద్వక్రం కైతవావిష్కృతమహిషతనౌ

విద్విష త్యాజిభాజి

ప్రోతాత్పాసేన మూర్ధ్న స్సఘ్నా

మఖిముఖాయాతయా కాలరాత్యాః

కల్యాణా న్యాననాజ్ఞం సృజతు తదస్మిణో

ధారయా వక్రీతం వః॥

తా॥ మహిషాసురుడు నె చిన చక్రమునకు గాని, గొడ్డలికి గాని, బాణమునకు గాని, కత్తికిగాని దేవి ముఖ కమలమునకు యెట్టి మార్పు కలగలేదు. ఆమె ప్రయోగించిన యీదై తలలో గుచ్చుకొని రక్తధారలు ప్రవహించగా చూచి దయాను కనబరచెను. అట్టి కాళరాత్రి (చండి) యొక్క ముఖపద్మము మీకు శుభముల నిచ్చుగాక!

హస్తా దుత్పత్య యాంత్యా గగన మగణితా

ధైర్యవీర్యావలేపమ్

వైలక్ష్మణేవ పాండుద్యుతి మదితిసుతారాతి

మాపాదయంత్యాః

దిర్వా నల్పాట్టహాసద్విగుణితరసితా

స్సప్తలోకీజనన్యా

స్తర్లన్యా జన్మదూత్యో నఖరుచితతయ

స్తర్లయంత్యా జయంతి॥

తా॥ కంసుని పరాక్రమము లెక్కచేయక వాని చేతిలోనుంచి మాయా
శక్తి అకాశమున రెగిరెను. కంసుడు సిగ్గు చేతవలె తెల్లపోయెను. ఏడు లోకము
లకు తల్లియైన దేవి తన చూపుడుప్రేలితో కంసుని బెదరించుచుండెను. ఆ ప్రేలి
నఖ కాంతిపుంజము గరువపు నవ్వుయొక్క కాంతిచేత యనుమడించెను. ఆ కాంతి
పుంజములకు జయము కలుగుగాక!

ప్రాతేయాచలపల్వలై కఖినీసి పాఞ్జర్యాఞ్జు

వ శ్చేయసే

యప్యాః పాదసరోజసీమ్ని మహిషక్షేభా

త్త ఇంవిద్రుతాః

నిషిష్ఠే పతితా త్రివిష్టపరిపౌ

గీతుత్సవోల్లాసినో

లోకా స్సప్త నపక్షపాతమరుతో భాంతిన్మ

భృంగా ఇవ

తా॥ దేవి పాదముయొక్క అంచున యేడులోకములు, కమలము
చుట్టును మూగిన తుమ్మెదలవలె నుండును. మహిషాసురుడు కలిగించు ఖేదచేత
తుమ్మెదలు చెదరినట్లే సప్తలోకములు చెదరెను. మహిషాసురుడు దేవి కాలికింద
నలిగి చావగానే ఏడు లోకములు రెక్కల చప్పుడుతో హంకారము చేయుచున్న
తుమ్మెదలవలె నుండెను. మంచుకొండ యనెడు కొలనులో పుట్టిన ఏతైక కమల
మనే చండి మీకు శుభముల నిచ్చుగాక!

అప్రాప్యేషు రుదాసితాసి రశనే రారా

మృత శృం కుత

స్పృక్రపుత్కృమకృ త్వరోక్షపరశు

శూలేన శూన్యో యయా

మృత్యు రైత్యవతేః కృత స్సనదృశః

పాదాంగుళీపర్వతః

పార్వత్యా ప్రతిపాల్యతామ్ త్రిభువనమ్

నిశ్శల్య కల్యం తయా॥

తా॥ మహిషాసురుడు బాణము చేతగాని, కత్తిచేతగాని, వజ్రాయుధము చేతగాని, చక్రము చేతగాని, గొడ్డలి చేతగాని, త్రిశూలము చేతగాని సంహరింప బడక పోయినను వాటితో కుల్యమైన దేవియొక్క బొటనప్రేలి కణుపుతో చంపబడెను. వాని చావుచేత మూడులోకములు సుఖము చెందెను. చండిచేత మూడులోకములు రక్షించబడుగాక!

నష్టా నష్టా గజేంద్రా నపతు న వనవః కిం

దిశో ద్రా గ్భూహితాః

కాణ్ణిన్ సంక్రామయంత్యై లఘు రసి గమిత

స్నాథ తార్కేణ తైక్ష్ణ్యమ్

ఉత్థాతా నేత్రపంక్తి ర్న తవ సమరతః

పశ్య నశ్యా ద్భులం స్వమ్

స్వర్నా ఛేత్యాత్తదర్పమ్ వ్యమ మసుర

ముమాకుర్వతీ త్రాయతాం పః॥

తా॥ ఓ వసువులారా! అష్టదిగ్గజములను రక్షించ నక్కరలేదు. అవి పారిపోయెను. దిక్కులు శూన్యమై ఆక్రమింపబడెను. యుద్ధమునకు త్వరగా సిద్ధమగు ఓ విష్ణు! నీవు వేగముగా నెగిరి పారిపోవుటకు గరుడచండనే యున్నాడు. యింద్రా! నీ వేయికండ్లు చిల్లులు పడలేదుకదా? నీ నైన్యములు పలాయనమగుచుండగా చూడవేమి? ఈ విధముగా గర్వించి మాట్లాడుచుండగా ఉమ వాని ప్రాణములను తీసెను. అట్టి ఉమ మిమ్ము రక్షించుగాక.

శృత్వాశత్రుం దుహిత్రా నిహత మతిజడోఽప్యగ
 తోఽహ్నాయ హర్షా
 దాశ్లిష్య నైలకల్పం మహిష మవనిభృద్బాంధవో
 వింధ్యబుధ్యా
 యస్యా శ్శ్వేతీకృతేఽస్మిన్ స్మితదశనరుచా
 తుల్యరూపో హిమాద్రిర్
 ద్రాగ్ధ్రాఘీయా నివాఙ్మనీ దవతమననిరాపాయ
 సాస్తా దుమా వః॥

తా॥ హిమవంతుడు కదలలేని వాడయినప్పటికి కూతురు మహిషా
 సురుని సంహరించిన వార్తను విని వేగముతో వచ్చెను. ఆయన బంధువులందరు
 కొండలే గనుక కొండవలె పడియున్న మహిషాసురుని వింధ్యయాని కౌగలించెను.
 అదిచూచి పార్వతి నవ్వుగా ఆమె నవ్వుయొక్క కాంతి మహిషాసురునిపై బడి
 తెల్లనై యుండగా హిమవంతుడు పెరిగెనా యన్నట్లు కనబడెను. అట్టి ఉమ మీ
 అజ్ఞానమును పోగొట్టుగాక.

క్షిప్తోఽయం మందరాద్రిః పునరపి భవతా
 షష్టతాం వాసుకేఽభౌ
 ప్రీయస్వాఽనేన కిం తే బినతనుతనుభి
 రృక్షితై స్సార్కనాగైః
 అష్టాభి ర్దిగ్గజేంద్రై స్సహ న హరికరీ
 కర్షతీమాం హతే వా
 హ్రీమత్యా హ్రైమవత్యా శ్రీదశరిపుపతే పాం
 త్వితి వ్యాహృతాని॥

తా॥ మందరగిరి సముద్రములో తిరిగి పడుచున్నది. వాసుకి! నీవు
 తిరిగి చుట్టుకొనుము, ఓ గరుడుడా! తామరతూండ్లవలె సన్నని పాముల నేల తినె

రవు? వీనిని తినుము. అష్టదిగ్గజములతో గూడా యింద్రుని యేనుగు, యీ పీనుగును లాగలేకున్నది. మహిషాసుర సంహారమైన తరువాత కొంచెపు సిగ్గుతో ఇట్లు మాట్లాడు హైమవతీ మిమ్ము రక్షించుగాక.

ఏషా ప్లోష్టా పురాణామ్ త్రయ మనుహ్మదురః

పాటనోఽయంనృసింహో

హంతా త్వాప్త్యిమ్ ద్యురాష్ట్రాదిపఞ్చ

వివిధా న్యుత్పేచ్ఛా హృతానామ్

విద్రాణానామ్ విమర్దే దితితనయమయే

నాకలోకేశ్వరాణామ్

అశ్రద్ధేయాని కర్మ ణ్యవతు విదధతీ

పార్వతీ వో హతారిః

తా॥ ఈయనేనా త్రిపురములను చంపించినది. ఈయనేనా నృసింహమై విరోధి రొమ్ము చీల్చినది. త్వాప్త్యిని చంపినది ఈ యింద్రుడేనా? అని పారిపోవుచున్న తేనెతలను మహిషాసురు సంహరించినందుకు చేయుచున్న ఉత్సవమునకు అద్భుత కృత్యములు చేసిన పార్వతి పిలిచెను. అట్టి పార్వతి మిమ్ము రక్షించుగాక.

విద్రాణేంద్రాణి కిమ్ త్వమ్, ద్రవిణదదయితే

పశ్య సంఖ్యామ్ న్యసఖ్యాః

ప్యాహే న్యస్థా న్యభర్త ర్యమృతభుజి ముధా

రోహిణీ రోదితీవ

లక్ష్మీ శ్రీవత్సలక్ష్మీరసి వససే పు రేత్యార్త

మాశ్వాసయంత్యామ్

న్యర్గస్తైశామ్ జయాయాం జయతి హతరిపో

హైరీపితం హైమవత్యాః॥

తా. ఓ యింద్రాణీ! ఎందుకు ఆందోళన పడుట? కుబేరభార్య! చూడు మీ స్నేహితురాలేమి చేయునో? స్వాహా! స్వస్థత చెందుము. నీ భర్త హవ్యము భుజించగలడు. రోహిణి! నిష్కారణముగా నేడ్చెదవేల? లక్ష్మీ! మరల వెంటనే విష్ణువు రొమ్మున నుండగలవు. ఇట్లు జయ, స్వర్గ స్త్రీల నూరడించుచిందగా యిం చుక సిగ్గిలిన హైమవతి మహిషాసురుని చంపెను. అట్టి హైమవతి సిగ్గుకు జయము కలుగుగాక!

నిర్వాణః కిం తస్య మేకో రణశిరసి శిఖిన్.

శాశ్నాధన్వాఽపి విధ్యం

నతే ధైర్యం క్వ యాతమ్ జహి హి

జలపతే దీనతాం త్వం నదీనః

శక్తో నో శత్రుభంగే భయపిశున సునాసీర

నాసీరధూళిః

దిగ్భాసి క్వేతి జల్పః రిపు రవధి యయా

పార్వతి పాతు హి మః॥

తా. ఓ అగ్ని! నీ వొక్కడవే వోడిపోతి. వసుకుంటివేమో! విష్ణువు కూడా అట్లే యయ్యెను. ఓ వరుణా! నీ ధైర్య మేమైనది. దీనుడవుగావు, నదీను డవు (నదులకు భర్త) ఓ యింద్రా! నీవు పిరికివాడవు. నీ సేన నడుచుచున్నప్పుడు లేచు దుమ్ము శత్రువు సేమియు చేయలేకున్నది. చీ పొండి అని పోటుమాటలు మాట్లాడుచుండగా మహిషాసురుని పార్వతి చంపెను. అట్టి పార్వతి మిమ్ము రక్షించుగాక!

నంది న్నానందదో మే తవ మురజమ్బుదు

స్సంప్రహరే ప్రహరః

కిం దంతే రోమ్ని రుగ్ధే ప్రజసి గజముఖ

త్వం పశీభూత ఏవ

నిఘ్ననిఘ్న నిఘ్నదాసీం ద్యుజన మహా మహాకాల
ఏకోఽస్మి నాన్యః

కన్యాఽద్రే రైత్య మిత్థమ్ ప్రమథపరిభవే

మృద్వతీ త్రాయతాం వః॥

తా. ఓ నందీ! నీ దెబ్బలు మద్దెల దెబ్బలవలె సంతోషము కలిగించు చున్నవి. ఓ గణపతీ! వెంట్రుకపాటి నీ దంతము విరిగిపోయినది. ఎందుకు అటు యిటు తిరిగెదవు? నీవు నా వశమయితివి. నేనే మహాకాలుడను. దేవతలను సంహరించెదను. మహిషాసురుడిట్లు ప్రమథులను తూలనాడుచుండగా పార్వతి వానిని చంపెను. అట్టి పార్వతి మిమ్ము రక్షించుగాక!

వజ్రం మజ్జో మరుత్వా న్నరహరి రురస

శూల మీశ శ్శిరస్తో

దందం తుందా త్కృతాంత స్త్వరితగతి

గదా మస్థితోఽర్థాధినాథః

ప్రాపక్వా యత్పాదపిష్టే ద్విషి మహిషవపు

ష్యంగలగ్నాని భూయోఽ

ప్రాయాం పీవాఽయుధాని ద్యువనతయ ఇతి ప్రా

దుమా పా శ్శియే వః॥

తా. మహిషాసురుని ఉచు చంపిన తరువాత ప్రాణములను రక్షించు కొన్నట్లు దేవతలు వాని దేహములో తగులుకొనియున్న అయుధములను దక్కించు కొనిరి. ఎముకలలోని రసమునుండి యింద్రుడు వజ్రాయుధమును, రొమ్మునుండి చక్ర చక్రమును, తలనుంచి శూలమును శివుడు నోటిలోనుండి యముడు దండము మన్నా. ఎముకలలోనుంచి కుబేరుడు గదను తీసికొనిరి. అట్టి ఉచు మీకు శుభముల నిచ్చుగాక!

దృష్టౌ వానక్తదృష్టిః ప్రథమ మివ తథా

సంముఖీనాఽఽముఖ్యే

స్మేరాహసబ్రగలేఽపియవచసి కృతశ్రోత్ర

పేయాధికోక్తిః

ఉద్యుక్తా నర్మకర్మ జ్యోవతు పశుపతౌ

పూర్వవ త్పూర్వతీ వః

కుర్వాణా నర్వ మిష ద్వినిహితచరణాలక్త

కేవ క్షతారిః॥

తా. ఒకరికొకరు యెదుట పడినప్పుడు పశుపతియైన శివునిమీద కటాక్షదృష్టి, పశుపతియైన మహిషునిమీద క్రోధదృష్టి, శివుడు పరిహాస మాడినప్పుడు నవ్వు, మహిషు డాడినప్పుడు మండిపడుట, శివునితో విలాసముగా విహరించుట, మహిషునితో యుద్ధము చేయుట, శివునియెడ ఆపేక్ష, మహిషుని యెడ నిర్లక్ష్యము; యిట్లుండి పార్వతి మహిషుని చంపి లత్తుక పూసినట్లు నెత్తుటితో యెర్రనయిన పాదము కలదయ్యెను, అట్టి పార్వతి మిమ్ము రక్షించుగాక!

దైత్యో దోర్ధర్పశాలీ నహి మహిషవపుః

కల్పరీయాశ్చుపాయో

వాయో వారీశ విష్ణో వృషగమన వృషః

కిం విషాదో వృధైవ

బధ్నిత బ్రధ్నమిత్రాః కవచ మచకితా

శ్చిత్రధానో దహరీన్

ఏవమి దేవాన్ జయోక్తే జయతి

హరరిపో హ్రోపితం హైమవత్యాః

తా. పరాక్రమశాలియైన మహిషాసురుని యెడ సామాన్యవృత్తిపాపములు పనికిరావు. ఓ వాయు, వరుణ, విష్ణు, శివ, ఇంద్ర! ఎందుకు నిరుత్సాహము

లయ యున్నారు? సిరికిపందలవలె నుండక సూర్యునితో గూడా మీరందరు కవచ
ములను ధరింపుడు. అగ్ని! చిత్ర విచిత్రమయిన మంటలతో శత్రువులను దహిం
పుము. ఇట్లు జయ పలుకుచుండగా హైమవతి సిగ్గు చెందినదై మహిషాసురుని
చంపెను. అట్టి హైమవతి సిగ్గుకు జయము కలుగుగాక!

అవ్యోమవ్యాపిసీమాం వన మతి గహనం

గ్రాహమానో భుజనాం

అర్చి రోక్షేణ మూర్చా దవదహనరుచాం

లోచనానాం త్రయస్య

యస్యో నిర్మజ్జమజ్జచ్చరణభరనతో గాం

విభిద్య ప్రవిష్టః

పాతాళం పంకపాతోన్ముఖ ఇవ మహిష

ప్రొదుమా పా శ్రియే పః॥

తా. ఉమయొక్క బాహువులు. ఆకసమంటు చెట్లుగల అరణ్యమువలె
నుండెను. మహిషాసురుడు ప్రవేశించగా మూడు నేత్రములనుండి పుట్టిన మంటలు
అరణ్యమునకు మంటపెట్టెను. మహిషుడు మూర్చిలైనను. అంతట దేవి పాదము
లతో త్రొక్కగా నిప్పువేడి భరించలేక నీళ్ళలో దుమికినట్లు నేల పగులగొట్టుకొని
పాతాళపు ఉడునులోనికి పోయెను. అట్టి ఉమ మీకు సిరులనిచ్చుగాక!

నీతే నిర్వ్యాజదీర్ఘా మఘవతి మఘవద్య

జలజ్ఞానిదానే

నిద్రాం ద్రాగేవ దేవద్విషి ముషితరుష

స్సంస్కరంత్యా స్వస్థావమ్

దేవ్యా దృగ్వి శ్రీసృత్య త్రయ ఇవ

గళితా రాశయోర క్తతాయా

ప్రాయంతామ్ వ శ్రీశూలక్షతకుహరభువో

లోహితాంభస్సముద్రః

తా. ఇంద్రుని వజ్రాయుధమును బాదా సిగ్గుపరచిన మహిషాసురుని దీర్ఘనిద్ర పోవునట్లు చేసిన వెంటనే దేవికి కోపము చల్లారి వ్రసన్నమాయెను. శూలపుహీటులు తగిలి మూడుగా ప్రవహించుచున్న నెత్తుటి యేరులు దేవి మూడు కండ్లనుండి వ్రసరించుచున్న యెర్రని కోపమా యన్నట్లుండెను. ఆ రక్తసముద్రము మిమ్ము రక్షించుగాక!

కాశీ కల్పాంతకాలాకుల మవ సకలం

లోక మాలోక్య పూర్వం

పశ్చా చ్చిష్టే విషణ్ణే విదితదితిసుతా

లోహితా మత్సరేణ

పాదోత్పిష్టే పరాసౌ నిపతతి మహిషే

ప్రాకన్వభావేన గౌరీ

గౌరీ వః పాతు పత్యుః ప్రతినయన మివాZZవిష్కృ

తాన్యోన్యరూపా॥

తా. దేవి కల్పాంత సమయమునందు లోకముయొక్క వ్యాకులస్థితిని చూచి నల్లగను, (కాశీ) తన పాదములను మహిషాసురుడు కొమ్ములతో పొడవ చూచినప్పుడు కోపముతో (లోహిత) యెర్రగను, చచ్చి పడియున్న మహిషాసురుని చూచి పూర్వమువలె (గౌరీ) తెల్లగను ఉండెను. శివుని త్రినేత్రములు దేవి యొక్క మూడు రూపములుగా మారినవా యనునట్లు గౌరీ యుండెను. అట్టి గౌరీ మిమ్ము రక్షించుగాక!

గమ్యం నాగేర్న ర్న చేందోస్సపది దినకృతామ్

ద్వాదశానామనహ్యమ్

శత్ర ప్యాజ్ఞమ్ సహస్రం సహ సురసదపా

సాదయంతం ప్రసహ్య

ఉత్పాతో గ్రాంధకారాగమ మివ మహిషం

నిఘ్నతీ శర్మ దిశ్యా

దేవీ వో వానుషాదాంబురుహనఖమయైః

పంచభి శృండ్రమోభిః॥

తా. మహిషాసురుడు అగ్నిచేత గాని, చంద్రుని చేతగాని, ద్వాదశా దిక్కుల చేతగాని జయించుటకు వీలు లేకుండెను. వాడు దేవతా సమూహములను, యింద్రుని పేయికండ్లను నాశనము చేసెను. క్రమ్ముకొని వచ్చుచున్న ఘోరాంధ కారమో యనునట్లుండిన మహిషాసురుని అయిదుగురు చంద్రులనదగిన యెడమ కాలి అయిదు గోళ్ళచేత చంపెను. అట్టి దేవి మీకు సుఖమునిచ్చుగాక!

దత్త్వా స్థూలాంత్రమాటావళివిఘనహ

ద్ధస్మరప్రేతకాంతమ్

కాశ్మాయ న్యాత్మనైవ త్రిడశరిపు

మహదైత్యదేహోపహారం

విశ్రాంత్యై పాతు యుష్మాకాక్షణ ముపరి

ధృతమ్ కేనరిస్కంధభిత్తే

రిప్తత్ర తత్కేనరాశీ మళిముఖరణన్నాపురం

పాదపద్మమ్॥

తా. కాశ్మాయని మహిషాసురుని చంపి వాని కశేరిరమును అడవికాచ ములకు ఉపహారముగా నిచ్చెను. తినుటకేదియు లేక ఒక్క ప్రేవులు మాత్రము మిగిలియుండుట చూచి అవి వికటాట్టహాసము చేసెను. తుమ్మెదమ్రోత మ్రోయు చున్న నూపురము గల పాదమును దేవి క్షణము విశ్రాంతి కొరకు గోడవలెనున్న సింహపు వీపున నుంచెను. సింహము జూలు, కాలికి కుచ్చపెట్టి నట్లుండెను. అట్టి కాశ్మాయని పాదపద్మము మిమ్ము రక్షించుగాక!

కోపే నేవారుణత్వమ్ దధ దధికతరాలక్ష్యలా

జరనశ్రీః

శ్లిష్టచ్చృంగాగ్రకోణక్వణితమణితులాకోటి

హుంకారగర్భః

ప్రత్యాసన్నాత్మమృత్యుప్రతిభయ మనురై

రీక్షితో హం త్వరీ న్యః

పాదో దేవ్యాః కృతాంతోఽపరః జ్ఞాన మహిష

స్యోపరిష్టాన్నివిష్టః॥

తా. దేవియొక్క పాదము కోపముతో యెర్రగా నున్నట్లుండి అత్తుక యెరువుతో మరింత యెర్రగా కనుపించెను. మహిషుని కొమ్ము తగిలి నూపురము కోణముతో వాయించినట్లు శబ్దము చేసెను. దానినిచూచి రాక్షసులు మృత్యువాసన్న మగుచున్నదని భయపడిరి. ఆ కాలిని మహిషాసురుని మీదనుంచగా రెండవ యమునివలె నుండెను. (యముని వాహనము దున్న గనుక) అట్టి దేవిపాదము మీ శత్రువులను సంహరించుగాక!

శత్రో శాతత్రీకూలక్షతవపుషే రుషా ప్రేషితే

ప్రేతకాష్టాష్ట

కాశీ కీలాలకుల్యాత్రయ మధికరయం వీక్ష్య

విశ్వానీత ద్యౌః

త్రిస్రోతా శ్రుంబ కేయమ్ వహతి తవ

భృశమ్ పశ్యరక్తావిశేషా

నో మోర్ధ్నా ధార్యతే కిం హనీతపతి రితి

ప్రీతయే కల్పతాం వః॥

తా॥ మహిషాసురుడు త్రికూలముచే పొడవబడి హతుడయ్యెను. వాని రక్తము మూడు ప్రవాహములుగా పారుచుండగా చండి శివునిచేత మూడుపాయ

లుగా ప్రవహించు గంగ ఎర్రనయి పారుచున్నది. మీరేల దీనిని మోపై ధరిం
వదు? అని యనెను. అట్టి కాశి మీకు ప్రీతిని కలిగించుగాక.

శృంగే ప శోర్ధ్వదృష్ట్యాఽధికతర మతను స్స

న్నపుష్పాయుధోఽస్మి

వ్యాళాసంగేఽపి నిత్యం న భవతి భవతో భీ ర్న

యజ్ఞోఽస్మి యేన

త్వం ముంచోచ్చైః పినాకి= పునరపి విశిఖమ్

దానవానాం పురోఽహమ్

పాయా త్సోత్థాన మేవం హసితహర ముమా

మృద్నూతీ దానవం వః॥

తా॥ నీ పై కన్నును బాగా తెరచి నా కొమ్ములను చూడుము. నేను
బలహీనుడను కాను. శరీరము లేనివాడను కాను. పువ్వులు ఆయుధములుగా కలి
వాడను కాను. నీ బాణములకు భయపడను. నేను యజ్ఞమునుగాను, నీ పాములకు
భయపడను. మంత్రముల నెరిగినవాడను కావున నో పినాకీ! నీ బాణమును ఆక
సము వైపు వేయుము. నేనే త్రిపురుషును. రాక్షసులకు ముందుండువాడను అని
శివుని పరిహసించు మహిషాసురుని ఉమ త్రొక్కి చంపెను. అట్టి ఉమ మిమ్ము
రక్షించుగాక.

నందీశోత్సార్థమాణాపసృతి సమనమన్నాకిలోకం

నువత్యా

నపుర్నస్తేన హస్తం తదనుగతగతే

షణ్ముఖస్యాఽవలంబ్య

జామాతు ర్మాతృసుధోపగమపరిహృతే

దర్శనే శర్మదిశ్యా

న్నేదీయ శ్చుంబ్యమానా మహిషవదమహే మేనయా

మూర్ధ్న్యమా వః॥

తా॥ మహిషాసుర వధోత్సవము జరుగుచుండెను. నందీశ్వరుడు
దేవిని ప్రోత్రము చేయుటకు వచ్చిన దేవతలకు త్రోవ చూపుచుండెను. మనుషుడైన

కుమారస్వామి చేయి పట్టుకొని ముందు నడువగా మేనక ఆ దేవతలకు నమస్కరించుచూ వచ్చెను. అత్తగారు వచ్చుచున్నారని శివుడు ప్రక్కగా తిరిగియుండెను. అంతట మేనక కూతురయిన ఉమ శివుని మూర్ఖునెను. అట్టి ఉమ మీకు శుభముల నిచ్చుగాక!

భక్త్యా భృగ్వత్రిముఖైః రుచిని రభినుతా

విభ్రతీ నైవ గర్వం

శర్వాణి శర్మణే వః ప్రశమిత సకలోపప్లవా

సా నదాస్తు

యా పార్షిణీ క్షణశత్రు ర్విగళితకులిశ

ప్రాశపాశత్రిశూలమ్

నాకాకోలోక మేవ స్వమపి భుజవనం

సంయుగేఽవ స్త్వమంస్త||

తా|| విపత్తులను పారదోలు శర్వాణి. భృగు, అత్రి మొదలయిన మహర్షుల చేత నుతించబడిన గర్వమును పొందలేదు. మహిషాసురుని కాలిమడమ క్రింద నలిపి చంపిన తరువాత తన చేతులు, దేవతల చేతులకూడా వ్యర్థమని తలచెను. కులిశము, ప్రాసము, పాశము, త్రిశూలము దేవి చేతులనుండి క్రిందవడినట్లే. దేవతల చేతులనుంచి కూడా అట్లే పడెను గనుక అట్లు తలచెను. అట్టి శర్వాణి మీకు క్షేమము కలుగచేయుగాక.

చక్రం శారేః ప్రతిపం ప్రతిహత మగమ

త్రాన్దుగ్ధామ్నాం తు పశ్చా

దాప చ్ఛాపం బలారే ర్న పర మగుణతాం

పూత్రయష్టోషిణోఽపి

శక్త్యాఽలం మామ్ విజేతుం న జగదపి

శిశౌ షణ్ముఖే కా కథేతి

స్యత్కుర్వన్నాకిలోకం రిపు రవధి

యయా పాఽవతా త్పార్వతీ వః||

తా॥ మొదట శౌరి చక్రము వెనుకకు తిరిగిపోయెను. తరువాత దేవ
తల సైన్యము పారిపోయెను. ఇంద్రుని ధనుస్సేగాక త్రిపురహరుడయిన శివుని
ధనుస్సుకూడా (గుణము) త్రాడులేని దాయెను. ప్రపంచము నన్ను జయించలేక
పోయెను. ఈ యాదుముఖములు గల కుమారుడా నన్ను బిల్లెముతో చంపువాడు?
ఇట్లు దేవతల సవహించుచున్న మహిషాసురుని పార్వతి చంపెను, అట్టి పార్వతి
మిమ్ము రక్షించుగాక.

విద్రాణే రుద్రశృండే సవితరి తరశే వృక్షిణి

ధ్వస్తవృజే

జాతాశంకే శశాంకే విరమతి మరుతి

త్యక్తవైరే కుబేరే

వైకుంఠే కుంతితాస్త్రే మహిష మతిరుషమ్

పౌరుషోపఘ్ననిఘ్నం

నిర్విఘ్నం నిఘ్నతీ వ శృమయతు దురితం

భూరిభావా భవానీ॥

తా॥ రుద్రులు పారిపోయిరి. సూర్యుడు భయములో వణకజొచ్చెను
ఇంద్రుడు వక్రాయుధమును పారవైచెను. చంద్రుడు భయపడెను. వాయువు ఆగి
పోయెను. కుబేరుడు దైర్యమును కోల్పోయెను. విష్ణువుయొక్క ఆయుధము
మొక్కవోయెను. అప్పుడు భవాని అమిత కోపముతో నున్నటువంటిన్ని తన పరా
క్రమము మీదనే యాధారపడి నటువంటిన్ని మహిషాసురుని నులభముగా చంపెను.
అట్టి భవాని మీ పాపములను పోగొట్టుగాక.

భూషాం భూయ స్తవాఽద్య ద్విగుణతర మహం

దాతు మేవైషలగ్నో

భగ్వే దైత్యేన దర్పా న్మహావితపపుషా కిం

విషణ్ణే విషణ్ణః

ఇత్యుక్త్వా పాతు మాతు ర్మహిషవధమహే

కుంజరేంద్రాననస్య

న్యన్య న్నాస్యే గుహా వ స్స్మితసితరుచిని

ద్యేషిన్ ద్యే విషాణే॥

తా॥ గణపతీ! మహిషాసురుడు నీ దంతమును విరగగొట్టెనని యెందుకు విచారించుచున్నావు. నీకు నేను రెండింటలు అలంకారయోగ్యమైన దాని నియ్యగలను. అని మహిషాసుర వధోత్సవమునందు పార్వతీదేవి చిరునవ్వు తెలుపుచేత తెల్లనయిన మహిషాసురుని రెండు కొమ్ములను గుహాడు (కుమార స్వామి) గణేశునిమీద వైచెను. అట్టి గుహాడు మిమ్ము రక్షించుగాక.

విక్రమ్యంతి శ్రమార్తా ఇవ తపనభృత

స్సప్తయ స్సప్తయస్మిన్

సుప్తా స్సప్తాపి లోకా స్థితిముషి మహిషే

యామినీధామ్ని యత్ర

ధారాణాం రోధిరీణా మరుణిమని

నభస్మాంద్రసంధ్యాం దధాన

స్తన్య ధ్వంసా త్సుతాఽత్రై రపరదివపతిః

పాతు వః పాదపాతైః॥

తా॥ గొప్ప చీకటి క్రమ్మి వస్తువులు గోచరము కాకుండెను. సూర్యుని యేడు గుర్రములు అలసిపోయి పేద తీర్చుకొనుచున్నవా యన్నట్లున్నవి. ఏడులోకములు నిద్రపోయెను. అంతట సూర్యుడు ఉదయించబోవుచు రక్తధారల వలె యెర్రని కాంతిని ప్రసరించెను. ఆ యెర్రనిరంగు సూర్యుడు సంహరించగా వచ్చిన రాత్రియొక్క నెత్తురా యన్నట్లున్నది. అట్లే గొప్ప చీకటిని పోలిన మహిషాసురుడు జగత్సంహారమును చేయగా సూర్యుని యేడుగుర్రములు శ్రమచేత విశ్రమించెను. ఏడులోకములు నిద్రపోయెను. అప్పుడు పార్వతి వానిని త్రొక్కి చంపగా యెర్రని నెత్తురు ప్రవహించెను. రెండవ సూర్యుడా అనదగు పార్వతి మిమ్ము రక్షించుగాక.

దేవారే ధ్వానవారే ద్రుత మిహ మహిషచ్ఛద్మనః

పద్మనద్మా

విద్రాఢీ త్యక్త చిత్రం తప కిమితి భవన్నాభిజాతో
యత స్సః

నాభీతోఽభూ స్స్వయం భూ రివ సమరభువి
త్యం తు య ద్విస్మితాఽస్మి
త్యుక్తౌ త ద్విస్మితం వః స్మరరిపుమహిషీ
విక్రమేఽవ్యాజ్జయాయాః॥

తా॥ దేవియొక్క చెలికత్తె జయ దేవి పరాక్రమమునకు విస్మయము చెంది యిట్లనుచున్నది, ఓ అత్రః శివ, మహిషాసురుని చూచి బ్రహ్మ పారిపోయినందు కెందు కాశ్చర్యపడెదవు. బ్రహ్మ నాభిజాతుడు స+అభిజాతుడు. కులీనుడు కాదు. కాని బ్రహ్మవలె నీవును యుద్ధభూమిలో 'నాభీతు'డ వయితీవి. (స=అభీత) భయము లేనివాడవు కాకపోతివి. అనగా భయపడి పారిపోతివి, ఆ జయయొక్క విస్మయము మిమ్ము రక్షించుగాక.

నిశ్చింతే నోచితం తే విశసన మురస శృణో
కర్మాఽస్య ఘోరమ్
ప్రీడా మసోపరి త్వం కురు దృఢహృదయే
ముంచ శస్త్రాః శ్యామాని
ఇత్థం దైత్యై స్సదైన్యం సమద మపి సురై
స్తుల్య మేవోచ్యమానా
రుద్రాణీ దారుణం వో ద్రవయతు
దుఃితం దానవం దారయంతి॥

తా॥ క్రూరురాలా! మహిషుని రొమ్ము చీల్చుట యుక్తముకాదు. ఓ కోవ న్యభావురాలా యీ ఘోరకృత్యమును చాలించుము. ఓ కఠిన హృదయురాలా, నీ ఆయుధములను పారవేయుము - అని దైన్యముగా రాక్షసులున్నది, ఓ చందీ మహిషాసురుని రొమ్ము చీల్చుట చాలా యుక్తమయినది, వాని కృత్యములు ఘోరములు వానిని చంపక విడువచూచుట నీకు సిగ్గుగాదా? ఆయుధములను వానిమీద వేయుము అని సంతోషముగా దేవతలును ఒకే మాటలతో హెచ్చరించిరి. రుద్రాణీ వానిని చీల్చివై చెను. అట్టి రుద్రాణీ మీ పాపములను పోగొట్టుగాక.

చక్షు ర్దిక్షు క్షీపంత్యా శ్చలితకమలినీ

చారుకోశాభితామ్రమ్

మంద్రధ్వనానుయాతం యువీతి వలయినో

ముక్తబాణస్య పాణేః

చక్ష్వా స్సవ్యాపసవ్యం సురరిపుషు

శరాః ప్రేలయంత్యా జయంతి

త్రుట్యంతః పినభాగే స్తనవలనభరా

తస్సంధయః కంచుకస్య॥

తా॥ కదులుచున్న యెర్ర తామరవంటి కాంతిగల కండ్లతో చండి నాచిగుదిక్కుల చూచెను. వెంటనే కంకణములు గల చేతులనుండి బాణములు వేయగా, అవి మంద్ర ధ్వనిచేయుచు పోవుచుండెను. సవ్యాపసవ్యముగా దేవి బాణములను వేయుచుండగా కంచుకము, స్తనతమువద్ద విచ్చిపోయెను, అ దేవి కంచుకపు ముళ్ళకు కుట్లకు జయము కలుగుగాక.

వాహ్లాత్క్షేపనముల్లస క్కుచతటం ప్రాంతస్పృట

త్కంచుకమ్

గంభీరోదరనాభిమండలగళత్కాంచీ

ధృతార్థాంశుకమ్

పార్వత్యా మహిషాసురవ్యతిరేకరే

వ్యాయామరమ్యం వపుః

పర్యప్రావధిబంధబంధురలనత్కేశోచ్చయం

పాతు వః

తా. మహిషాసురునితో యుద్ధము చేయునప్పుడు మనోహరముగా నుండెను. కంచుకము అంచులు వదులుటచేత, చేతులెత్తుటచేత కుచము లగువడుచుండెను. కాంచీధృతమైన సగముచీర నాభిక్రిందకు జారుచుండెను. కాంతితో ప్రకా

శించు కేశపాశములు వీడి మొగమున వ్రాలుచుండెను. అట్టి పార్వతీదేవియొక్క-
వ్యాయామ రమ్యమైన శరీరము మిమ్ము రక్షించుగాక.

పాదావష్ఠంభనమీకృతమహిషతనో

రుల్లసద్బాహుమూలమ్

శూలం ప్రోల్లాసయంత్యా స్రగ్ధరశితవపుషో

మధ్యభాగస్య దేవ్యాః

విశ్లిష్టస్పష్టద్వష్టోన్నతవిరళబహువ్యక్త

గౌరాంతరాశా

స్త్రీసోమః పాంతు రేఖాః శ్రమవశ

వికసత్కంచుకప్రాంతముక్తాః॥

తా. శ్రీహరిమును త్రిప్పుచు కాలికో మహిషాసురుని గట్టిగా చంపు
చుండగా దేవి బాహుమూలమున్నూ, త్రివళులున్నూ ప్రకటితమయ్యెను. త్రివళుల
మధ్య తెల్లని దేహకాంతి స్పష్టముగా కనబడుచుండెను. అట్టి దేవిత్రివళులు మిమ్ము
రక్షించుగాక.

చక్రం చక్రాయుధస్య క్వణతి నివత్తితం

రోమణీ గ్రావణీవ

ష్ఠాణో ర్భాణశ్చ లేఖే ప్రతిహతి మురుణా

చర్మణా వర్మణేవ

యస్యేతి క్రోడగర్భా హనశహరిహరా

తస్య గీర్వాణశత్రోః

పాయా త్పాదేన మృత్యుం మహిషతనుభృతః

కుర్వతీ పార్వతీ వః॥

తా. చక్రాయుధుని (విష్ణువు) యొక్క చక్రము మహిషాసురుని
రోమములకు తగిలి రాతిమీద పడినట్లు చప్పుడు చేయుచుండెను. స్థాణుః (శివుని.
బాణము వాని వీపునకు తగిలి కవచమునకు తగిలినట్లు వెనుక కెగురుచుండెను)

యిట్లు హరిహరులను అవహసించుచు కోపముతో దేవి కాలితో మహిషాసురుని చంపెను. అట్టి పార్వతి మిమ్ము రక్షించుగాక.

శ్లోత్వా వక్త్రేందుబింబం చలదలకలసదృశ్చులతా

చాపభంగం

క్షోభవ్యాలోలతారం స్ఫురదరుణరుచిస్పౌర

పర్యంతచక్షః

సంధ్యాసేవాపరాధం భవ మివ పురతో

వామపాదాంబుజేన

క్షిప్తం దైత్యం క్షిపంతి మహిషితవపుషం పార్వతి

వః పునాతు॥

తా. చంద్రబింబమువంటి ముఖముమీద తీగవలెనున్న బాణముతో పోల్చదగిన కనుబొమలను. కదలుచున్న ఆకువలె త్రిప్పుచు కోపముతో కన్నులను త్రిప్పుచు ఎర్రనికాంతులు మెరయుచుండగా సంధ్యకు మ్రొక్కినందుకు కోపముచే శివుని కాలితో తాకినట్లు మహిషాసురుని యెడనుకాలితో తాకి చంపెను. అట్టి పార్వతి మిమ్ము వదిత్రులను చేయుగాక!

గంగాసంపర్కదుష్కృతమలవనసముద్రాత

ధూళివిచిత్రో

వాంఛాసంపూర్ణ భావాదధికతరరసం తూర్ణ

మాయాత్సమీపం

క్షిప్తః పాదేన దూరం వృషగ ఇవ యయా

వామపాదాభిలాషీ

దేవారిః కైతవావిష్కృదమహిషవపు

స్నానతా దంబికా వః॥

తా॥ గంగాసంపర్కము చేత కలుషితమైన కమలముల పుప్పొడి యనెడి దుమ్ముతో విచిత్రముగా నున్నట్టియు, కోర్కెను తీర్చుకొనుటకు అతి ప్రీతితో దగ్గరకు వచ్చుచున్న శివుని పార్వతీదేవి యెడనుకాలితో తాకినట్లు మహిషా

నురుని భద్రకా? అతి కఠినమైన కారితో చంపెను. అట్టి భద్రకా? మిమ్ములను రక్షించుగాక!

భద్రే భూచాప మేత న్నమయసి ను వృధా
విస్ఫురన్నేత్రబాణం
నాఽహం కేశీ రహస్యే ప్రతియువతికృతా
భ్యాతిదోషః పినాకీ
దేవీ సోత్పాస మేవం ధృతమహిషతనుం
దృష్ట మంత సస్కోపం
దేవారిం పాతు యుష్మా నతిపరషపదా
నిఘ్నతీ భద్రకా?॥

తా॥ ఓ చందీ! చాపమువంటి కనుబొమను వంచి బాణములవంటి చూపులతో యేల చూచెదవు? కేశీ సమయములో నవతిపేరు పొరపాటున పలికిన పినాకీని కాను. ఇట్లు గర్వముగాను, కోవముగాను మాట్లాడుచున్న మహిషాసురుని అతి కఠినమైన కారితో భద్రకా? చంపెను. అట్టి భద్రకా? మిమ్ము రక్షించుగాక!

అన్యోన్యాసంగగాఢవ్యతికరదళిత భష్ట
కాపాలమాలాం

శంఖో స్సంత్యజ్యసంఖ్యే ఖురపుటదళితప్రోల్ల
సద్ధూళిపాండుః

భద్రే! క్రిడాభిమర్దీ తవ సవిధ మహం కామతః

ప్రాప్తమీశో

ఽత్రైవం సోత్పాస మవ్యా న్మహిషసురరిపుం

నిఘ్నతీ పార్వతీ వః॥

మన ముభయులము పెనగినప్పుడు జారిపడిన కాపాలమాలను నా కాళ్ళగిట్టలతో త్రొక్కినప్పుడు లేచిన ధూళితో తెల్లని శరీరము అనగా శివునిపలె మన్నాను. కామించి నీ సమీపమునకు వచి

నాను. అని యిట్లు ప్రల్లదములాడు మహిషాసురుని పార్వతి చంపెను. అట్టి పార్వతి మిమ్ము రక్షించుగాక!

జ్వాలాధారాకరాళం ధ్వనితకృతభయం

యం ప్రభేత్తుం న శక్తం

చక్రం విష్ణో ర్మథాశ్రి ప్రతివిహతరయం

దై త్యమాలావినాశి

క్షుణ్ణ స్తస్యాఽస్థిసారో విబుధరిపుపతేః

పాదపాతన యస్యా

రుద్రాణి పాతు పా వః ప్రశమితనకలోపప్లవా

నిర్విఘాతమ్॥

తా॥ అగ్నిజ్వాలలను చిమ్ముచూ భయంకరమై రాక్షస సమూహములను సంహరించు విష్ణుచక్రము మహిషాసురుని భేదంపలేకపోయి వెనుకకుపోయెను సర్వ దుఃఖములను బాపునట్టి రుద్రాణి తన కాలితన్నతో వాని యెముకలలోని సారమును సయితము పిప్పిపిప్పి చేసెను. అట్టి రుద్రాణి మిమ్ములను తప్పక రక్షించుగాక!

గాఢావష్టంభపాదః పబలభరనమత్పూర్వకాయోధక్వా

భాగం

దైత్యం సంజాతశిక్షం జనమహిష మివ

నృక్కృతాగ్ర్యాంగభాగం

ఆరూఢా శూలపాణిః కృతవిబుధభయం

హంతుకామం నగర్వం

దేయా ద్వ శ్చింతితాని దృఢమహిషవధావాప్తత్వస్థి

ర్భవాని॥

తా॥ దేవతలకు భయము కాలిపెడి వాడున్నాను. గర్వియున్నాను. చంప సిద్ధముగా నున్నవాడున్నాను అయిన మహిషాసురుని తల వంగునట్లు కాలితోతొక్కి

త్రిశూలమును చేతిలోవట్టి భవాని అణచియుంచెను. అది యెట్లుండెననగా ఎక్కు-
టకు తలవంచుట అలవాటు చేయబడిన సాధారణపు చున్నవలె నుండెను. దేవి
వెంటనే వాని సంహరించెను. అట్టి భవాని మీ చింతలను పోగొట్టుగాక!

బ్రహ్మ యోగైకతానో విరహభవభయా

ధూర్జటి శ్రీకృతాత్మా

వక్ష శ్కారే ర్విశాలం ప్రణయకృతపదా

పద్మవా సాఽధిశేతే

యుద్ధజ్ఞ మేవ మేతే విజహతు ధి గిమం య

స్త్యజ త్యేష శక్రో

దృప్తం దైత్యేంద్ర మేవం సుధయతు సమదా

నిఘ్నతి పార్వతి వః॥

తా॥ బ్రహ్మ యోగసమాధిలో నిమగ్నుడయినాడు. శివుడు జడలు
దాల్చి విరహభీతితో సగము అడదయ్యెను. ప్రేమతో సాధించి విష్ణు వక్ష స్థలము
నందు లక్ష్మీ పరుండియున్నది. వారందరూ యుద్ధభూమిని వదలిపోవుట బాగానే
యున్నది. చీ యంద్రా! నీవేల పారిపోవుచున్నావు. రాక్షసులలో యంద్రతుల్య
డయిన మహిషాసురు డిట్లు దేవతల నవహించుచుండగా పార్వతి వానిని చంపెను.
అట్టి పార్వతి మీకు సుఖముల నిచ్చుగాక!

ఏవం ముగ్ధే కిలాఽసీః కరకమలరుచా మా

ముహుః కేశపాశం

సోఽన్యశ్రీణాం రతాదౌ కలహనముచితో యః

ప్రియే దోషలభే

వైదగ్ధ్యా దేవ మంతఃకలుషితవచనం

దుష్టదేవారినాథం

దేవీ వః పాతు పార్వ్యా దృఢతను మనుభి

ర్మోచయంతీ భవానీ॥

తా॥ ఓ చండీ! నీ కర కమలములతో యేల మాటిమాటికి నామీద
(కేశ) పాశములను వైచెదవు. అన్యస్త్రీ రతుడయిన శివునిమీద ప్రణయకోపముతో
వేయుట ఉచితము అని యీ రీతిని చమత్కారముగాను, దుష్టముగాను మాట్లాడు
చున్న దృఢకాయుడయిన మహిషాసురుని భవాని కాలిమడమతో చంపెను. అట్టి
భవాని మిమ్ము రక్షించుగాక.

బాలోఽద్యాః ప్యేష జన్మా నమర ముడుపభృ
త్వాంసులీలావిలాసీ
నాగాప్యో శ్శాతదంత స్స్వతనుకర మదా
ద్విహ్వల సోఽసి శాంతః
ధి గ్యాసి క్వేతి దుష్టం ముదితతనుముదం
దానవం నన్పురో క్తం
పాయా ద్వ శైలపుత్రీ మహిషతనుభృతం
నిఘ్నతీ వామపార్శ్వ్యా॥

తా॥ కుమారిస్వామి తిరిగి యిప్పుడు బాలుడయ్యెను. యుద్ధమునకు
పనికిరాదు. చంద్రధరుడయిన శివుడు మట్టితో ఆకుకొనుచు కాలము గడుపు
చున్నాడు. తన నన్నని తుండమును చూచి మురిసిపోవుచూ గణపతి ఊరకున్నాడు
కనుక అయ్యో యెక్కడికి పోవుచున్నావు. అని మదముతో రంకెలువేయుచు దుష్ట
ముగా మాట్లాడుచున్న మహిషాసురుని పార్వతి యెడమకాలి మడమతో త్రొక్కి
చంపెను. అట్టి పార్వతి మిమ్ము రక్షించుగాక!

మూర్ధ్న శూలం మ మైత ద్విఫల మభిముఖం
శంకరోత్థాతశూలమ్
సంగ్రామా ద్ధూర మేత ద్భృత మరిహరిణా
సున్ననః కషాతివ
గర్వా దేవం క్షిపంతం విబుధజనవిభూన్
దైత్యసేనాధినాథమ్

శర్వాణి పాతు యుష్మాన్ పదభరదశనా త్రాప్నోతే
 దూరయంతీ॥

తా॥ శంకరుడు త్రికూలమును నామీద ప్రయోగించుట నిష్ఫలము. నా కది తలనొప్పిని మాత్రము కలుగజేయును. ఎక్కడో దూరమునుండి ప్రయోగించ బడినవిష్టుచక్రము నా మనస్సు నాకర్షించునదై యున్నది. ఈ విధముగా దేవాది నాధు ను తూలనాడుచున్న రాక్షస సేనానాధుడయిన మహిషాసురుని శర్వాణి కాలితో త్రొక్కి చంపెను. అట్టి శర్వాణి మిమ్ము రక్షించుగాక!

ప్రభామ్యద్ధామార్వదాహక్షభితజలచరవ్యస్తపీచీ
 సకంపా॥

కృత్వై వాఽఽశుప్రసన్నా॥ పునరపి జలధీ॥
 మందరక్షోభభాజః

దర్పా దాయాంత మేవ శ్రుతిపుటపరుషమ్ నాద
 మభ్యుద్గిరంతం

కన్యాఽద్రేః పాతు యుష్మాం శ్చరణభరనతం
 పింషతి దైత్యనాథమ్॥

తా॥ బడబాగ్ని జ్వాలల భయముచేత సముద్రములోని తిమింగలము మొదలయిన జలచరములు అటు యిటు యెగిరిపడుచు సముద్రమును సంక్షోభింప జేసెను. ఇట్లు మహిషాసురుడు శాంతమైన సముద్రమును మందరపర్వతము కలచి నట్లు కలచివైచెను. అంత గర్వితుడై చెవులు చిల్లులుపడు నట్లరచుచు వచ్చుచున్న మహిషాసురుని పార్వతి కాలితో త్రొక్కిచంపెను. అట్టి పార్వతి మిమ్ము రక్షించు గాక!

మైనా మిందోఽభినైషీ క్షితపృథేఖిరామ్
 శృంగయుగ్మస్య పార్శ్వం
 యుద్ధశ్చయోం తనుం ప్ష్యాం రతిమదవిలసత్
 శ్రీకటాక్షజమేయం

భానో కిం వీక్షితేన క్షీణమహిషతనౌ త్వం హి

సంన్యస్తపాదో

దర్పా దేవం హసంతం వ్యసు మనుర ముమా

కుర్వతీత్రాయతాం వః॥

తా॥ ఓ చంద్రుడా! పర్వతాగ్రము నాశ్రయించియుండు నీ శరీరమును నా కొమ్మల దగ్గరకు రానియ్యకుము. నీవు యుద్ధమునకు తగవు. రతివిలాసముతో నుండు త్రీ కటాక్ష వీక్షణములకు మాత్రము తిగుదువు.

ఓ సూర్యుడా! నీవేమి చేయగలవు? సామాన్యపు మహిషముమీద నీ కిరణములు ప్రసరించగలవు. నామీద నీ చేతగాదు. ఇట్లు గర్వించి మాట్లాడుచున్న మహిషాసురుని ఉప చంపెను. అట్టి ఉప మిమ్ము రక్షించుగాక!

స గ్రామా త్రస్త మేతం త్వజ నిజమహిషం

తోకక్షివేశ మృతోఽ

స్థాతుం శూలాగ్రభూమౌ గతభయ మజయం

మ త్ర మేతం గృహాణ

దైత్యే పాదేన యస్యా శ్చలమహిషతనౌ

శాయితే దీర్ఘనిద్రాం

భావోత్పత్తౌః యోపం హసతి పితృవతిం

ప్రాఽఽభికా వః పునాతు॥

తా॥ ఓ యమా! యుద్ధములో భయపడిన నీ ధున్నభోతును విడుపుము. శూలముతో బొడచినను భయపడక మదముతో ఉబ్బొంగుచూ దుర్జయుడైన ఈ మహిషాసురుని తీసికొనుము. అంబికయొక్క కాలితో చంపబడి పడియున్న మహిషాసురుని చూచి సంతోషము వట్టలేక జయ యముని వెక్కిరించెను. అంబిక మిమ్ము రక్షించుగాక.

శ్రు త్వైత త్కర్మ భావా దనిభృతరథసం

స్థాణునాఽభ్యేత్య దూరా

స్నిష్ఠా బాహు ప్రసారం శ్వసితభరచలత్తారకా

ధూతహస్తా

దైత్యే గీర్వాణశత్రౌ భువనసుఖముషి ప్రేషితే

ప్రేతకాష్ఠామ్

గౌరీ వోఽవ్యా స్మృలత్స త్రిదివిషు త మలం

లజ్జయా వారయంతీ॥

తా॥ లోక సౌఖ్యమును ధ్వంసము చేసిన మహిషాసురుని సంహరించిన తరువాత ఆ వార్త విని శివుడు చేతులుచాచి పరిగెత్తుకొనివచ్చి అతితొందరగా కొంచెము వణకుచున్నట్టియు, ఆయాసముచేత కండ్లు త్రిప్పుచున్నట్టియు గౌరిని కౌగలించుచుచెను. దేవతలు చూచుచున్నందున సిగ్గుతో దేవి వారించెను. అట్టి గౌరి మిమ్ము రక్షించుగాక!

భద్రే స్థాణు స్రవాంఽఽఽః క్షతమహాషరణ

వ్యాజకందూతి రేషా

తైత్రిలోక్యక్షేమదాతా భువనభయహరః

శంకరోఽతో హరోఽపి

దేవానాంనాయకే త్వద్గుణకృతవచనోఽతో

మహాదేవ ఏషా

కేశా వేవం స్మరారి ర్తనతి రిపువధే

యాం శివా పాతు పా వః॥

తా. ప్రియమైన చందీ! నీ పాదము నిజముగా స్థాణువు. అందుచేతనే మహిషాసురుని పోట్లాట యనెడి దురదను మాన్పెను. ముల్లోకములకు క్షేమమును కూర్చును గనుక నీ పాదము శంకరుడు లోకభయమును సంహరించును గనుక హరుడు ఓ దేవతలయొక్క నాయకా! నీ గొప్ప పాదముయొక్క అజ్ఞను శిరసా

వహించుటచే అది మహాదేవుడు మహాషాసురు సంహార సందర్భములో శివుడు ఈ విధముగా శివను మేలమాడెను. అట్టి శివ మిమ్ము రక్షించుగాక!

ఖడ్గః కృష్ణస్య నూనం రహితగుణగతి

రత్నందకాభ్యాం ప్రయాతః

శత్రో ర్భంగేన వామస్తవ ముదితసురో

నందక స్తేష పాదః

భావా దేవం జయాయాం నుతికృతి

నితరామ్ నన్నిథే దేవతానాం

సప్రదా భద్రకాశీ హతరిపు రవతా

ద్వీక్షితా శంఖునా వః॥

తా॥ కృష్ణుని ఖడ్గము నందకము. అనగా ఆనందమిచ్చునది. కాని మహాషాసుర యుద్ధములో దాని కాగుణము లేకపోయెను. రాక్షసుని చంపి దేవతలకు సంతోషము చేసారైన గాన దేవి యెడమపాదము నందకము. సంతోషము పట్టలేక దేవతల నన్నిదిలో జయ నుతి చేయుచుండగా సిగ్గుపడుతున్న భద్రకాశీని శివుడు కల్పారా చూచుచుండెను. అట్టి భద్రకాశీ మిమ్ము రక్షించుగాక!

ఏకే నై వోద్గతేన ప్రవిలియ మసురం

ప్రాపయా మీతి పాదో

యప్యాయః కాంత్యా నఖానాం హసతి సురరిపుం

హంతు ముద్యన్ సగర్వం

విష్టో శ్రీః పాదపద్మం బలనియమవిధా

వృద్ధృతం కై తపేన

క్షీప్రం పా వో రిపూణాం వితరతు విపదం

పార్వతీ క్షణశత్రుః॥

తా॥ "ఒక్కసారి కాలుయెత్తి యీ రాక్షసుని చంపెదను" అని దేవి పాదము నెత్తగా, ఆ పాదముకాంతి విష్ణుపాదమును వెక్కిరించుచున్నదా యన్న

టుందెను. బలిని చంపుటకు విష్ణువు మూడుపాదము లెత్తవలసి వచ్చెను. అప్పు టికి వంచనచే జయించెను. మహిషాసురుని చంపిన పార్వతి యీమె. అట్టి పార్వతి మీ శత్రువులను నాశనము చేయుగాక!

ఖడ్గం ఖట్వాంగయుక్తం యువతి రపి విభో
తే శరీరార్థినా

హాస్యక ప్రాగేవ లబ్ధం సురజనసమితౌ
దుష్కృతేన త్వ యైవమ్

జాతా భూయోఽపి లజ్జా రణత ఇయ మలం
హాస్యతా శూలభర్త

త్వర్వా దేవం హనంతం భవ మసుర ముమా
నిఘ్నత్రీ త్రాయతాం వః

తా॥ ఓ శివ! నీ ఖడ్గపుపిడి కపాలముతో చేయబడినది. నీ శరీరములో సగం ప్రీయై యున్నది. దేవసభలో నీవు యిదివరకే నవ్వులపాలయితివి. నాతో యుద్ధము చేయుటలో తిరిగి సిగ్గు సంభవించినది. నీవు హాస్యాస్పదుడవగుటకు యిది యొకటివాచ. ఇట్లు గర్వించి పలుకు మహిషాసురుని ఉమ చంపెను. అట్టి ఉమ మిమ్ము రక్షించుగాక!

స్థాణౌ కందూ వినోదో నుదతి దినకృత
స్తేజసా తాపితం నో

తోయస్థానే న చాఽస్తం సుఖమధికతరం
గాహనే నాఽంగజాతం

శూన్యాయాం యుద్ధభూమౌ వదతి హి
ధిగిదం మాహిషం రూపమేవం

రుద్రాణ్యాఽఽరోపితో వః సుఖయతు
మహిషే ప్రాణహృత్ పాదపద్మః॥

తా॥ స్థాణువు (శివుడు)ను రాచుకొనుటవల్ల నా దురద తీరుటలేదు.

సూర్యుని కిరణములచేత నా శరీరము వేడెక్కుటలేదు. వరుణలోకములో (నీళ్ళలో) దుమికినా సౌఖ్యము లేకున్నది. ఈ దున్నపోతు ఆకారమెందుకు? అందరూ భయపడి పారిపోయిన యుద్ధభూమిలో మహిషాసురుడెట్లు మాట్లాడుచుండగా రుద్రాణి పాదపద్మము వానిపై పెట్టి చంపెను. అట్టి రుద్రాణి పాదపద్మము మీకు శుభముల నిచ్చుగాక!

పింషం చైచ్చతేంద్రకల్పం మహిష మతిగురు

రృగ్నగీర్వాణగర్వం

శంభో ర్ఘాతో లఘీయా శ్రుమరహితవపుర్హర

మభ్యాహ్య పాతః

వామో దేవారివృషే కనకగిరిపదం

క్షేమకారోఽఘిపద్మో

యస్యో దుర్వార ఏవం వివిధగుణగతి

స్సౌవతా దంభికా వః॥

తా॥ మేరుపర్వత వాసులయిన దేవతలకు శుభముల నిచ్చునదియు, దేవతల విరోధియైన మహిషుని వీపునకు విరోధియునయిన అంబికయొక్క దుర్వారమైన యెడమ పాదమునకు వివిధ గుణములు కలవు, పర్వతములలో యింద్రుడనదగిన హిమవంతునితో పోల్చదగినట్టియు, దేవతల గర్వమడచునట్టియు మహిషాసురుని చంపుటకు వీలుగా బరువెక్కినదయ్యుండెను. అట్లుండియు దూరమునుండి యే తావు తగులుటకు వీలై యుండ, శ్రమరహితమై శుభిని (పాదము) కంటె కేలికగా కూడా నుండెను. అట్టి అంబిక మిమ్ము రక్షించుగాక!

మార్గం శీతాంశుభాజమ్ నిరభిన మలఘమ్ హంతు

ముద్య న్నురాధిమ్

నత్తై రుద్వైత తారై స్స చకిత మమరై

రున్ముఖై ర్విక్షమాణః

యస్యో వామో మహియా ముదిత

సురమహా ప్రాణ హృత్పాద పద్మః

ప్రాప్త స్త స్మార్థసీమామ్ సుఖయతు

భవత స్సా భవానీ హతారిః॥

తా॥ భవాని మహిషాసురుని చంపుటకు ఎడమపాదమును అతివేగముతో నెత్తగా చంద్రమండలము నంటెను. కన్నులనువిప్పి ఆశ్చర్యముతో దేవతలు తలలెత్తి చూచిరి. దేవతలకు సంతోషమును కల్పించు పాదమును మహిషాసురుని చంపిన తరువాత దేవి వాని నెత్తిపై నుంచెను. అట్టి భవాని మీకు సౌఖ్యముల నిచ్చుగాక!

మూర్ధ న్యాపాతభగ్నే మిషమహిషతను

స్సస్సనిశ్శబ్దకంఠః

శోణాబ్జాతస్య కాంతి ప్రతతఘనటృహన్మండలే

పాదపద్మే

యస్యో లేభే సురారి ర్మధురననిభృతత్వాదకార్థాం

ప్రేలిలాం

శర్వాణి పాతు సా వ శ్రీభువనభయహృ

త్స్వర్గిణి స్నాయమానా॥

తా॥ దేవి పాదముక్రింద నలిగిచచ్చిన మహిషాసురుడు మెడ వాలి పోయి గొంతుకలో శక్తము లేకుండెను. వాడు శర్వాణి పాదపద్మములపై పడియుండగా యెర్రనికాంతి వనిపై క్రమొను. వాడు మధువుతో కప్పబడి నిశ్చలముగా నున్న తుమ్మెదవలె నుండెను. మూడులోకముల భయమును చాటినట్టియు, దేవతలచే స్తుతించబడునట్టియు మిమ్ము రక్షించుగాక!

పాదోత్థేపా ద్రవ్యబద్ధి ర్నఖకిరణశతై

శృండ్రగౌరై

రూర్ధ్రాగ్రే చాఽఽపతద్వి శ్చరణతలశతై

రంభి శోణశోభః

సంస్కృతానరక్షప్రవిరచితకరై శ్చర్చితః

శ్రీ ప్రకాశై

ర్యప్యై దేవైః ప్రణీతో హవిరివ మహిష

స్సాన్వతా దంబికా వః॥

తా॥ దేవతలు వంగిన దేహములతో మహిషాసురుని నైవేద్యముగా అంబిక వద్దకు తెచ్చిరి. వారి పదనఖ కాంతులతో చంద్రునివలె తెల్లగను, మీగాళ్ళ యెరువు ప్రసరించి ఎర్రగాను. వారు ధరించిన కిరీటములలోని మణుల కాంతుల తోనూ వాని తల అలంకరించబడి యుండెను. అట్టి అంబిక మిమ్ము రక్షించుగాక!

క్వాన్యం తీక్షణగ్రధారాశతనిశితవపు

ర్వజ్రహప స్సరారిః

పాద శ్చాయం సరోజద్యుతి రణతిగురు

రోషితః క్షేతి దేవ్యాః

ధాయంధాయం స్తుతో య స్సరరిపుమథనే

విస్మయాబద్ధచిత్తైః

పార్వత్యా స్సోన్వతా ద్వ ప్రీతువనగురుభి

స్సాదరం వంద్యమానః॥

తా॥ వజ్రాయుధపు వాడియైన అంచులవలె తీక్షణమై కఠినమయిన మహిషాసురుని దేహమెక్కడ బరువులేనిదియు, పద్మముతో సమానమైనదియునగు దేవి పాదమెక్కడ యని పార్వతీదేవి పాదముకు మాటిమాటికి మూడులోకము మహర్థులు ధ్యానముచే స్తుతించిరి. మహిషాసురుని చంపినందుకు వారి మనసులు విస్మయము చెందెను. అట్టి పార్వతీదేవి పాదము మిమ్ము రక్షించుగాక!

వజ్రత్వం వజ్రపాణే ర్ధి తితనయభిద శ్చక్రిణ

శ్చక్రకృత్యం

శూలిత్వం శూలభర్తు స్సరరకటకవిభో

శ్చక్రితా షణ్ముఖస్య

యస్యాః పాదేన సర్వం కృత మనురరిపో

ర్వాధ యైత త్సురాణామ్

రుద్రాణి పాతు సా వో దనువిఫలయుధామ్

స్వర్గిణాం క్షేమకారి॥

తా॥ ఇంద్రునియొక్క వజ్రత్వము (వజ్రము కలిగియుండుట) చక్ర పాణి యొక్క చక్రకృత్యము (చక్రము కలిగియుండుట) శివునియొక్క శూలి త్వము, కుమారస్వామి శక్తితా (శక్తిని కలిగియుండును) ఇవియన్నియు రుద్రాణి పాదము కలిగియుండి, దేవి విరోధియైన మహిషాసురుని చంపి వానిని జయించలేక పోయిన దేవతలకు సౌఖ్యము చేకూర్చెను. అట్టి రుద్రాణి మిమ్ము రక్షించుగాక!

పంగు ర్న్నేతా హరీణా మసమహరియుత

స్వ్యందన త్రైకచక్ర

భానో హ్నిమగ్ర్యపేతః కృత ఇతి విధినా

త్యక్తవైరః పతంగే

దర్వా ద్రామ్యై రణజ్ఞైః ప్రతిభటుసమరాశ్లేషబుద్ధ

స్సూరారిః

యస్యాః పాదేన నీతః పితృవతినదనం సావతా

దంబికా వః॥

తా॥ 'పతంగుని (మూర్ఖుడు) రథసారథి కుంటివాడు. పనికిరాని గుర్రములు. అనమ సంఖ్యయైన యేడుగుర్రములు గలవాడు. రథమునకు ఒకటే చక్రము. ఇట్టి విరోధిమీదకు పోవుట రణదర్శముకాదు' అని విద్వత్కృముగా మాట్లాడుచూ యుద్ధభూమిలో విర్రవీగి తిరుగుచున్న మహిషాసురుని యమలోకము నకు అంబిక పాతము చంపెను. అట్టి అంబికపాదము మిమ్ము రక్షించుగాక!

యుక్తంతావ ద్దజానాం ప్రతిదిశ మయనం

యుద్ధభూమే ర్నిగీశామ్

హియేతాఽఽకాగజత్వం సుభదరణకృతాం

కర్మణా చారుణేన

యద్యేషా స్థాణుసంక్షో భయవకిరదృశా

నశ్యతీ త్యద్భుతం త

ద్దత్వా దేవం హసంతం సురరిపు మవతా

నిఘ్నతీ పార్వతీ వః॥

తా. నాలో యుద్ధము చేయలేక దిగ్గజములు వాటివాటి దిక్కులకు పారి పోవుట యుక్తమే. నాలో యుద్ధముచేసి చచ్చినచో ఆ దిక్కులను రక్షించుట యెట్లు? కాని స్థాణువు (రాక్షసింద) భయముతో వణకుచు పారిపోవుట కడు అశృ ర్యము అని మహిషాసురుడు శివుని అపహవించుచుండగా, పార్వతి నానిని చంపెను అట్టి పార్వతి మిమ్ము రక్షించుగాక!

ప్రహ్లాంగ స్సన్నచేతో భయహతవచన

స్సన్నదోర్ధందకాః॥

స్థాణు ర్దృష్ట్వా య మాజా తత మివ

సదృశం స్థాణు రే వోపజాతః

తస్య ధ్వంసో త్సురారే ర్మహావీరవప్తవో

లబ్ధమానావకాః॥

పార్వత్యా వాష పాద శృమయతు దురితం

చారుణం చ స్సద్రవః॥

తా॥ శివుడు సరాక్రమకాలియైన మహిషాసురుని యుద్ధభూమిలో చూచివంతవే అవయవములు దుర్బలములై, ఏమియు చేయలేనవలె భయముతో మాటపోయి, గట్టచేతలు చచ్చునది స్థాణువయ్యెను. కీర్తి సమదీక్షచట కది వసు యనని పార్వతి మహిషాసురుని యెడవకాలితో చంపెను. అట్టి పార్వతి యెడమ పాదము మీ కల్గవ్వదూ దక్షిణమును పోగొట్టునది యగుగాక!

కుంటే దంలై ర్నిరుద్ధే ధనుషి విముఖితజ్యే

విషాదేన మూలా

ల్లాంగూలేన ప్రకోషే వనయిని పతితే తత్కృపాజే
స్వహాదేః

భూలే లోలాంఘ్రిపాలైర్లలితకరతలా

త్ప్రియ్యతే దూర ముర్వాప్యై

సర్వాంగీణం బులాయం జయతి చరణత

శృండికా చూర్ణయంతి!!

తా. దేవియొక్క అంకుశము - పూలము మహిమను పండ్లతో నట్లు
కొని, ధనుస్సుయొక్క త్రాడును కొమ్ములతో ఊదదీసి, ఆమె చేయి తోకతోచుట్టి,
చేతినుండి కత్తి పడవేసి, కాళ్ళ త్రొక్కిడిచే త్రిశూలము చేతులనుండి పోయి
దూరమున పడినప్పుడు చండిక తనను క్రమ్ముకొనుచూ వచ్చుచున్న మహిషా
సురుని కాలికొ చంపెను. అట్టి చండికకు జయము కలుగుగాక!

